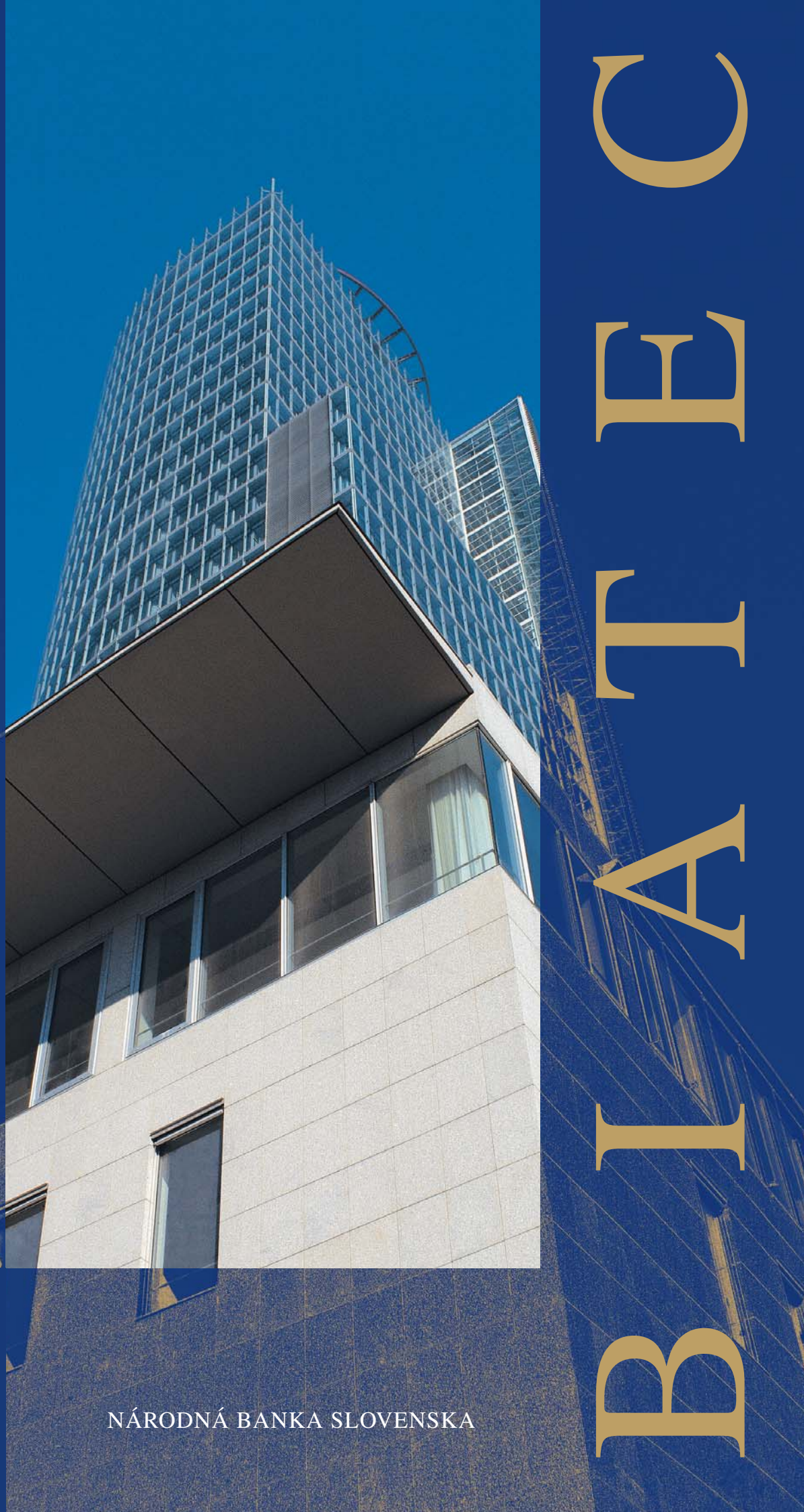

8

Október 2012
Ročník 20

ODBORNÝ
BANKOVÝ
ČASOPIS

C
E
A
T
I
B

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Finančný trh pod drobnohľadom

Aktuálne témy finančného trhu sa denne umiestňujú na popredných miestach v odborných, ale i populárnych médiách. Finančná kríza, možnosti jej riešenia, banková únia, nová regulácia finančného trhu, väčšia harmonizácia právneho prostredia sú len niektoré často sa opakujúce témy.

Jednou z dôležitých činností Národnej banky Slovenska je aj dohľad nad finančným trhom. V tomto čísle časopisu BIATEC sme sa preto rozhodli ponúknuť pohľad na súčasné dianie v tejto oblasti. Keďže nie je možné na limitovanom počte strán opísať všetky nové legislatívne iniciatívy, trendy a zámery, pokúsili sme sa vybrať aspoň tie, o ktorých sa pomerne často diskutuje aj na Slovensku.

Na nasledujúcich stranách nájdete súhrnný pohľad na situáciu na slovenskom finančnom trhu spolu s pomenovaním trendov a rizík. Výsledky analýzy slovenského finančného trhu za prvý polrok 2012 nám potvrdzujú, že jednotlivé sektory finančného trhu sú v dobrej kondícii a v porovnaní s okolitými krajinami je náš finančný sektor odolnejší, čo preukázalo aj makro stresové testovanie. Jednotlivé subjekty finančného trhu sú dostatočne kapitalizované a likvidné. Žijeme a podnikáme však v cezhraničných dimenziách a naša ekonomika sa vyznačuje veľkou otvorenosťou a závislosťou od exportu. Monitorovanie rizík a hľadanie preventívnych nástrojov je preto prirodzenou súčasťou dohľadu a neoddeliteľnou súčasťou našich analýz.

Banková únia je ďalšou novou témou, ktorú priniesli posledné mesiace, a momentálne sa nachádza vo veľmi intenzívnom štádiu prípravy. Len koncom júna Európska rada prijala závery k budúcnosti hospodárskej a menovej únie a dnes už máme na stole legislatívne návrhy jednotného mechanizmu európskeho bankového dohľadu. Naším cieľom je poskytnúť prehľad o momentálnom stave procesu a priblížiť možné konzekvenencie tohto nového systému.

Neoddeliteľnou a rovnako dôležitou problematikou regulácie bankového sektora je aj príprava smernice a nariadenia o kapitálových požiadavkách CRD IV a CRR. Ide najmä o implementáciu bazilejských princípov (Basel III) do európskej legislatívy. V tomto vydaní prinášame základný prehľad informácií o stave prípravy tejto legislatívy, jej obsahu a očakávanom dopade na slovenský bankový trh.

V sektore poisťovníctva už niekoľko rokov rezonuje téma Solventnosti II, ktorá vnáša do podnikania v poisťovníctve dôsledný rizikovo orientovaný prístup. Asi najhorúcejšou otázkou je však momentálne diskusia o obsahu a dátume prijatia smernice OMNIBUS II. Druhou a nemenej dôležitou témou je príprava novelizácie európskej legislatívy o sprostredkovaní v poisťovníctve.

Nadväzne na reguláciu Solventnosti II sa na európskej úrovni otvára aj problematika dôchodkov, kde je však z dôvodu veľkých rozdielov medzi sociálnymi systémami krajín EÚ harmonizovaný prístup veľkým problémom. Jediným segmentom sú zamestnanecké penzijné schémy (IORP), kde už existuje platná legislatíva, a práve tu sa uvažuje o posilnení regulácie a vytvorení princípov rizikovo orientovaného dohľadu, podobne ako v sektore poisťovníctva.

Kapitálový trh po smernici UCITS IV prináša reguláciu investovania do alternatívnych fondov a tiež pripravuje revíziu regulácie poskytovania investičných služieb (MIFID II), revíziu smernice o manipulácii s trhom (MAD) a úplne novú reguláciu vysporiadania OTC derivátov (EMIR).

Ochrana spotrebiteľa finančného trhu a finančná gramotnosť tiež patria k témam, ktoré sa denne skloňujú, a príprava novej európskej regulácie o poskytovaní predzmluvných informácií (PRIIPS) čiastočne odzrkadľuje túto diskusiu.

Napriek tomu, že regulácia sama osebe nevyrieši zdravie a udržateľnosť finančného sektora a trhov, jasné pravidlá môžu v mnohom pomôcť. Vytváranie pravidiel rovnakého zaobchádzania (tzv. level playing fields) je nutnou podmienkou transparentného a zdravého podnikateľského prostredia. Trvalou snahou Národnej banky Slovenska je prispievať k takémuto prostrediu a viesť diskusiu pri tvorbe takýchto pravidiel, pričom platné pravidlá je potrebné najskôr jasne vysvetliť a potom dôsledne vyžadovať ich dodržiavanie.

*Ing. Vladimír Dvořáček
výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným
trhom, Národná banka Slovenska*

BIATEC

Odborný bankový časopis
Október 2012

Vydavateľ:

Národná banka Slovenska

Redakčná rada:

doc. Ing. Jozef Makúch, PhD. (predseda)
Mgr. Júlia Čillíková
Ing. Juraj Jánošík
Ing. Renáta Konečná
PhDr. Jana Kováčová
Mgr. Martin Šuster, PhD.

Redakcia:

Ing. Alica Polónyiová
tel.: 02/5787 2153
e-mail: alica.polonyiova@nbs.sk

Adresa redakcie:

NBS, redakcia BIATEC
Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava
fax: 02/5787 1128
e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 10-krát do roka

Cena výtlačku pre predplatiteľov: 2 €

Ročné predplatné: 20 €

Poštovné hradí predplatiteľ.

Objednávky na predplatné v SR a do zahraničia, reklamácie, distribúcia:

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,
Pribinova 21, 819 46 Bratislava
tel.: 02/5728 0368, fax: 02/5728 0148
e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 17. 10. 2012

Dátum vydania: 29. 10. 2012

Evidenčné číslo: EV 2817/08

ISSN 1335 – 0900

Grafický návrh: Bedrich Schreiber

Typo & lito: AEPRESS, s.r.o.

Tlač: DOLIS, s.r.o.

Časopis je dostupný v elektronickej
forme na internetovej stránke
Národnej banky Slovenska:
<http://www.nbs.sk>

Niektoré príspevky môžu byť publikované
v inom ako slovenskom jazyku. Anotácie
príspevkov v anglickom jazyku sú uvedené
na poslednej strane časopisu.

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek
reprodukcie tohto časopisu alebo jeho časti
a iné publikovanie vrátane jeho elektronickej
formy nie sú povolené bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

O B S A H

DOHLAD NAD FINANČNÝM TRHOM

Hlavné faktory finančnej stability na Slovensku
v prvom polroku 2012 2
(Ján Klacso, Štefan Rychtárik)

Banková únia a jednotný mechanizmus dohľadu 8
(Mgr. Júlia Čillíková, JUDr. Peter Pénzeš, LL.M. PhD.)

K pôsobnosti ECB v oblasti regulácie a dohľadu
nad obozretným podnikaním finančných inštitúcií
pred návrhom na vytvorenie bankovej únie 11
(JUDr. Peter Pénzeš, LL.M. PhD.)

Aktuálny stav procesu prijímania návrhu novej
regulácie CRD IV/CRR 14
(Matej Krčmár)

Solventnosť II – nový systém regulácie v poisťovníctve 17

Odbornosť a dôveryhodnosť osôb v režime Solventnosť II 18
(JUDr. Katarína Krajčovičová)

Zverenie výkonu poisťovacej činnosti 20
(Mgr. Štefan Velčický)

Aktuálne dianie v sektore dôchodkového sporenia v EÚ 23
(JUDr. Peter Pénzeš, LL.M. PhD.)

Prehľad aktuálnych regulačných iniciatív v oblasti
cenných papierov 25

Nová právna úprava zúčtovania mimoburzových derivátov 26
(JUDr. Martin Šimkovič, PhD.)

Nová európska smernica o sprostredkovaní v poisťovníctve 29
(Ing. Dana Gergelyová)

RECENZIA

Jozef Medveď a kolektív: Banky – teória a prax 30
(Ing. Jozef Porvazník, PhD.)

Mária Klimiková a kolektív: Bankový manažment a marketing I 31
(Ing. Viera Malacká, PhD.)

INFORMÁCIE

Ponuka podujatí Inštitútu bankového vzdelávania NBS, n. o.,
na november 2012 24

ENGLISH SUMMARY 32

Hlavné faktory finančnej stability na Slovensku v prvom polroku 2012

Ján Klacso, Štefan Rychtárik
Národná banka Slovenska

Súčasný vývoj v eurozóne potvrdzuje dôležitosť otázky finančnej stability. Kombinácia neudržateľného verejného dlhu, slabého ekonomického rastu a nedostatku kapitálu a likvidity vo viacerých európskych bankových skupinách vytvára začarovaný kruh, pričom neexistuje jednoznačné východisko zo súčasnej situácie. Hlavné riziká ovplyvňujúce finančnú stabilitu možno zhrnúť do štyroch kategórií. Prvou je kreditné riziko podnikov a domácností ovplyvnené najmä slabším makroekonomickým vývojom. Vzhľadom na vysokú kapitálovú primeranosť a primeranú politiku v oblasti opravných položiek sa ale toto riziko javí ako zvládnuteľné z pohľadu bankového sektora. Do druhej kategórie možno zaradiť vysokú koncentráciu slovenských štátnych dlhopisov v portfóliách bánk. Z dôvodu tejto koncentrácie aj menšie pohyby cien domácich štátnych dlhopisov môžu viesť k výraznejším stratám z precenenia. Toto riziko je však do veľkej miery zmiernené držbou veľkej časti týchto dlhopisov v portfóliu cenných papierov držaných do splatnosti. Tretím, závažnejším faktorom je klesajúca ziskovosť ovplyvnená slabším úverovým trhom, rastúcim konkurenčným tlakom a fiškálnou politikou. Posledné riziko vychádza z kombinácie vysokej miery zahraničného vlastníctva domácich bánk a ideologického smerovania európskej finančnej regulácie, ktoré je zamerané na veľké európske bankové skupiny a systematicky podceňuje význam stability bankového sektora na úrovni členských štátov.

V prvom polroku vplývali na finančnú stabilitu na Slovensku viaceré trendy finančného aj nefinančného charakteru. Zo štruktúry slovenského bankového sektora vyplýva, že na finančnú stabilitu má priamy vplyv naďalej najmä vývoj v domácom prostredí. Vývoj na zahraničných finančných trhoch a vývoj globálnej ekonomiky má dopad na domáci finančný sektor najmä nepriamo cez vplyv na domácu ekonomiku alebo cez materské bankové skupiny.

SPOMALENIE TOKU ÚVEROV PODNIKOM A DOMÁCNOSTIAM

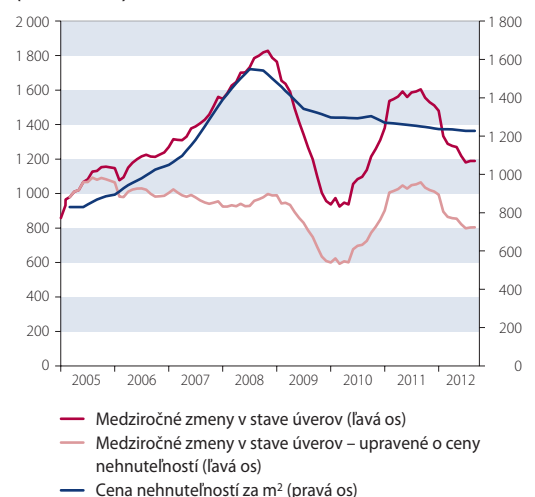
Prvý polrok 2012 sa niesol v znamení spomaľovania rastu úverov podnikom a domácnostiam. Pri domácnostiach sa tempo medziročného rastu vrátilo na úroveň z roku 2006, respektíve z obdobia najväčšieho ekonomického prepadu v roku 2009. Chladnutie trhu úverov na bývanie je navyše citelnejšie aj po odstránení vplyvu pohybov cien nehnuteľností, ktoré majú dominantný vplyv na nominálne výšky úverov na bývanie. Medziročný pokles nárastu objemu úverov nedokázal zvrátiť ani trend mierneho zvyšovania pomeru výšky úveru k hodnote zabezpečenia (tzv. LTV).

Spomaľovanie dynamiky inak stále rastúceho trhu úverov na bývanie možno vysvetliť viacerými faktormi na strane ponuky a dopytu. Vzhľadom na skutočnosť, že úverové štandardy na úvery domácnostiam nie sú nastavené na neprimerane prísnych úrovniach a zároveň mimoriadne uvoľnená menová politika drží cenu úverov na his-

torických minimách aj napriek rastúcemu kreditnému riziku, však budú dominantné dôvody skôr na strane dopytu. Medzi hlavné faktory slabšieho dopytu môžeme zaradiť najmä nízku spotrebiteľskú dôveru, ktorá súvisí s neistotou na trhu práce, a celkové očakávania, pokiaľ ide o ďalší vývoj na trhu nehnuteľností.

V prípade úverov podnikom je spomaľenie toku úverov oveľa silnejšie. Na rozdiel od úverov na bývanie, ktoré stále rastú, úvery podnikom už

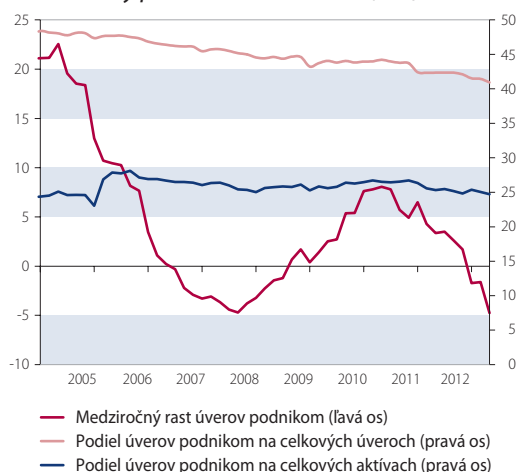
Graf 1 Úvery poskytnuté domácnostiam (v mil. EUR)

Zdroj: NBS, vlastné výpočty.

Graf 2 Úvery podnikovému sektoru (v %)

Zdroj: NBS.

dosahujú medziročný pokles. Opakuje sa tým vývoj z roku 2009, ktorý bol spojený s dramatickým poklesom tržieb v podnikovom sektore a dynamickým nárastom delikvencie pri splácaní úverov. V aktuálnom období však tržby podnikového sektora rastú a zlyhané úvery sa držia na síce zvýšenej, ale stabilnej úrovni. Podobne ako v prípade domácností sú dôvody poklesu úverov tak na strane dopytu, ako aj ponuky. V tomto prípade sú však citelným faktorom sprísnené úverové štandardy, ktorých dôvodom sú najmä obavy bánk z ďalšieho makroekonomického vývoja.

Z pohľadu finančnej stability ide o zmiešaný jav. Na jednej strane spomalenie toku úverov je pre bankový sektor takmer vždy negatívnym javom. Banky to v podstate okamžite pocítili na poklese úrokových príjmov, ktoré sú uholným kameňom ziskovosti slovenského bankového sektora. Pomalší nárast portfólia úverov alebo dokonca jeho pokles (úvery podnikom) zároveň tlačí banky do vyššej aktivity, čo sa týka zlyhaných úverov. Pri stagnácii portfólia a príliš pomalom čistení portfólií by podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch rýchlo rástol. Negatívnym dopadom pomalšieho rastu úverov by mohla byť aj reakcia bankového sektora v podobe neprimeranej konkurencie, ktorá by tlačila banky, aby neadekvátne uvoľnili úverové štandardy vedúce k zvýšenému kreditnému riziku. Na druhej strane pomalší rast úverov môže mať aj pozitívne prvky. Celková zadlženosť podnikov a domácností, ktorá je hlavným faktorom ich celkovej zraniteľnosti, by mohla klesnúť, čo by bezpochyby prinieslo dlhodobé pozitíva. Táto otázka je o to aktuálnejšia, že úroveň zadlženia podnikov a domácností v západnej Európe, ktorá sa dlho považovala za referenciu pre krajiny strednej Európy, sa dnes ukazuje ako prinajmenšom problematická. Spomínaná vyššia konkurencia by sa mohla prejavovať pozitívne, čo sa týka kryštalizácie bankového sektora. Je totiž pravdepodobné, že takéto nepriaznivé okolnosti lepšie zvládnu banky s lepšou stratégiou a vyššou efektívnosťou, čo by

mohlo viesť k posilneniu zdravšej časti domáceho bankového sektora. Celkom nejednoznačným dopadom je potenciálny tlak na pokles cien nehnuteľností. Napriek tomu, že všeobecne sa považuje pokles cien nehnuteľností za nežiaduci jav (najmä z pohľadu majiteľov nehnuteľností a bánk, ktoré ich používajú ako zabezpečenie úverov), nie je možné urobiť záver, že rast cien nehnuteľností by bol výhodou pre všetkých účastníkov trhu alebo celkovým prínosom pre finančnú stabilitu.

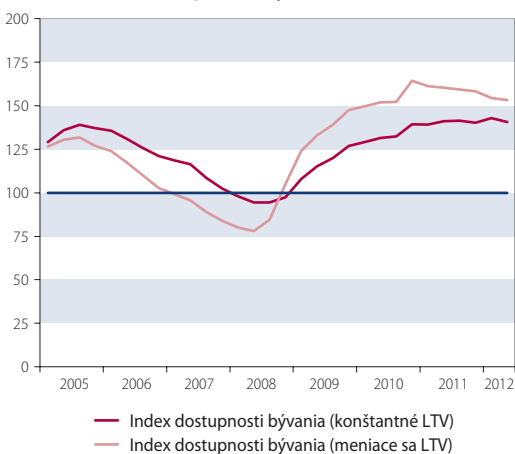
V RIZIKOVOM PROFILE BANKOVÉHO SEKTORA NAĎALEJ DOMINUJE KREDITNÉ RIZIKO

Bankový sektor aj naďalej čelí najmä rizikám plyvúcim z úverov poskytnutých domácnostiam a podnikovému sektoru, ako aj úrokovému riziku (vrátane rizika suverénnych štátov) vyplývajúceho z investícií do dlhopisov. Ostatné trhové riziká a riziko likvidity sa aktuálne javia ako menej významný faktor pre sektor ako celok.

Napriek mierne rastúcemu podielu úverov poskytnutých domácnostiam v omeškaní do 90 dní, podiel zlyhaných úverov, ako aj ich objem počas prvého polroka 2012 zaznamenal pokles. Znižovanie objemu sa pritom dosiahlo predovšetkým splatením zlyhaných úverov alebo zlepšením ich kvality.

Iba menej výrazné zmeny v kreditnom riziku domácností sú dôsledkom vývoja viacerých faktorov, ktoré na toto riziko vplývajú. Nárast nominálnych miezd a pokles úrokových sadzieb na úvery možno vo všeobecnosti považovať za pozitívum z pohľadu kreditného rizika, kým pomerne vysoká inflácia by mala mať skôr negatívny vplyv na schopnosť domácností splácať svoje záväzky. Pokračujúci pokles cien rezidenčných nehnuteľností by mal zmierniť riziko nesplatenia v prípade úverov poskytnutých v budúcnosti, no pre banky

Graf 3 Index dostupnosti bývania

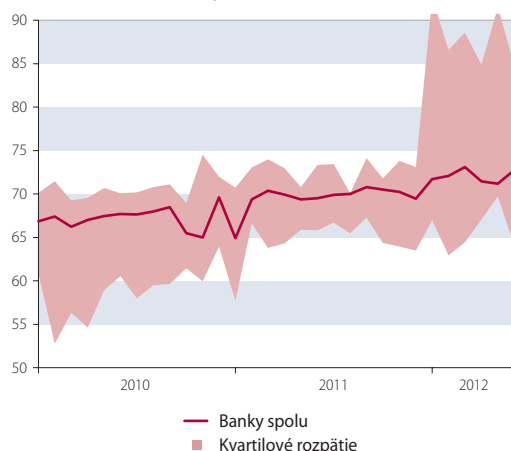

Zdroj: NBS, Štatistický úrad SR, vlastné výpočty.

Poznámka: Index vyjadruje pomer disponibilného príjmu a splátky úveru. Metodika výpočtu indexu dostupnosti bývania je opísaná v: Rychtárik, Š. – Krčmár, M. [2011] Vývoj na trhu úverov na bývanie a jeho interpretácia. In *Nehnuteľnosti a bývanie 2010/číslo 2*. Bratislava, 2010.

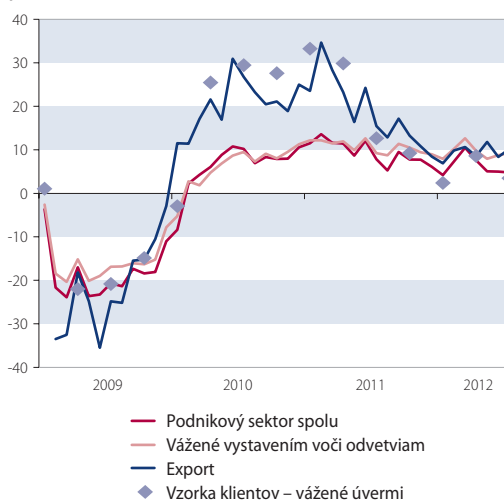
Graf 4 Pomer objemu nových úverov na bývanie k hodnote ich zabezpečenia (v %)

Zdroj: NBS.

Poznámka: Údaj za bankový sektor vyjadruje priemer vážený aktivitami všetkých bánk.

Graf 5 Medziročný rast tržieb v rôznych vzorkách podnikov (v %)

Zdroj: ŠÚ SR, NBS, vlastné výpočty.

Poznámka: Vzorka podnikov zahŕňa približne 4500 podnikov, ktoré pokrývajú asi 30 % podnikových klientov bánk z hľadiska objemu poskytnutých úverov. Tržby vážené vystavením odvetviám predstavuje váženie objemom úverov, ktorý banky poskytli do daného odvetvia.

je dôležitejší vplyv tohto poklesu vo forme nižšej hodnoty kolaterálu pri úveroch, ktoré aktuálne vykazujú vo svojom portfóliu. So znižujúcou sa hodnotou kolaterálu sa totiž zvyšuje objem straty, ktorú by mali banky znášať v prípade zlyhania týchto úverov. Nezamestnanosť v prvom polroku síce mierne poklesla, z pohľadu dlhodobého trendu je však dôležitý rast podielu vyšších a stredných príjmových kategórií na celkovom počte nezamestnaných. Práve tieto skupiny majú najväčší podiel na objeme úverov zabezpečených nehnuteľnosťou. Pozitívne možno hodnotiť vývoj spotrebiteľskej dôvery, keď hodnota tohto ukazovateľa sa po výraznom prepade na konci roka 2011 vrátila v priebehu prvých troch mesiacov roka 2012 na hodnoty zo začiatku predchádzajúceho roka. Napriek tomu ostáva spotrebiteľská dôvera na nízkych hodnotách. Pomerne výrazná neistota, čo sa týka budúceho vývoja fundamentov ovplyvňujúcich kreditné riziko, sa prejavila aj na sprísnených úverových štandardoch zo strany bánk.

Negatívnym javom bol nárast pomeru objemu nových úverov k zabezpečeniu vo vybraných bankách. Vývoj v tejto oblasti bol do veľkej miery ovplyvnený konkurenčným bojom v bankovom sektore, pričom najmä v prostredí klesajúcich cien rezidenčných nehnuteľností si takýmto spôsobom banky zvyšujú svoje vystavenie kreditnému riziku domácností.

NAD BUDÚCIM VÝVOJOM KREDITNÉHO RIZIKA NEFINANČNÝCH SPOLOČNOSTÍ PREVLÁDA POMERNE VÝRAZNÁ NEISTOTA

Z hľadiska finančnej stability je dôležitý pomerne stabilný vývoj zlyhaných podnikových úverov. Táto stabilita sa týka tak podielu, ako aj objemu zlyhaných úverov. Pozitívnym javom bolo v prvom polroku 2012 aktívne čistenie portfólia podnikových úverov prakticky vo všetkých segmentoch z pohľadu odvetvovej štruktúry úverov.

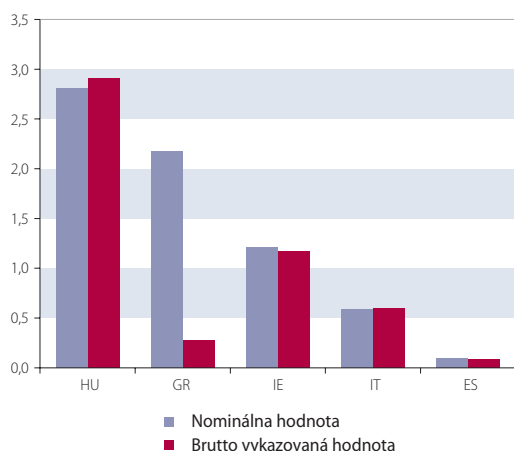
Napriek pozitívnemu vývoju viacerých ukazovateľov podnikového sektora pretrvávajú nad budúcim vývojom kreditného rizika podnikov otázky. Tieto otázky súvisia predovšetkým so štruktúrou domácej ekonomiky a štruktúrou portfólia podnikových úverov v bankovom sektore.

Zo štruktúry slovenskej ekonomiky vyplýva pomerne veľká závislosť od ekonomického vývoja našich hlavných exportných partnerov. Pri aktuálne skôr negatívnom vývoji ekonomickej aktivity v eurozóne je preto otázne, ako dlho bude slovenský podnikový sektor schopný udržať sa na rastovej dráhe, čo sa týka napr. tržieb, nových objednávok v priemysle a iných ukazovateľov. Táto neistota sa prejavuje aj na klesajúcom vývoji podnikateľskej dôvery na Slovensku.

Pri pohľade na vplyv vývoja v podnikovom sektore na stabilitu bankového sektora je nevyhnutné poznamenať, že banky financujú exportne orientované rastové odvetvia podnikového sektora (najmä automobilový priemysel) len v minimálnej miere. Pozitívne výsledky týchto odvetví preto nemusia priamo ovplyvniť kreditné riziko podnikov vo finančných inštitúciách. Na druhej strane, v portfóliu podnikových úverov je možné identifikovať vystavenia odvetviám, ktoré si jednak kvôli váhe v portfóliu a jednak kvôli svojim špecifickým vlastnostiam zaslúžia osobitnú pozornosť. Takýmto segmentom je napríklad stavebníctvo, kde ku koncu júna poklesli tržby na 81 % predkrízovej úrovne a ktoré naďalej predstavujú pre banky potenciálne riziko. Druhým dôležitým segmentom je trh komerčných nehnuteľností, kde možno pozitívne hodnotiť stabilný vývoj miery neobsadenosti na prijateľných hodnotách v kancelárskom segmente a mierny rast predajnosti nových bytov v rezidenčnom segmente.

Graf 6 Podiel investícií do dlhopisov emitovaných vo vybraných krajinách na celkovom portfóliu dlhopisov k 30. 6. 2012 (v %)

Zdroj: NBS.

KONCENTRÁCIA DOMÁCICH ŠTÁTNYCH DLHOPISOV

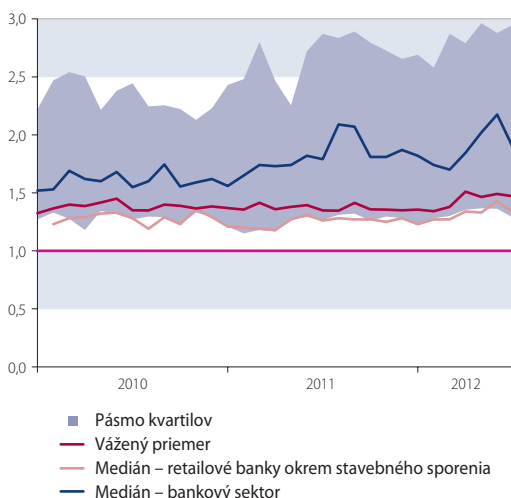
Vývoj investícií do cenných papierov sa tradične považuje za dôležitý faktor vplyvajúci na finančnú stabilitu. Od začiatku krízy sme boli svedkami dvoch príkladov globálnych problémov z opačného konca investičných stratégií. Prvým bol prípad komplexných štruktúrovaných dlhových nástrojov, ktorých problém sa prejavil už v roku 2008. Prudký pokles ich cien, aktivácia podporých nástrojov likvidity a zamrznutie ďalších emisií spôsobili bankám nielen v eurozóne obrovské straty. Druhým príkladom bol ostro kontrastujúci prípad jednoduchých, transparentných a z hľadiska regulácie bezrizikových štátnych dlhopisov Grécka. Z reštrukturalizácie gréckeho dlhu sa malo možnosť veľmi bolestivo poučiť množstvo bánk v eurozóne, Slovensko nevynímajúc. Preto je dnes nesporne pozitívnym javom, že slovenský bankový sektor prakticky neinvestuje do komplexných dlhových nástrojov a že vystavenie dnes problémovým štátom je na akceptovateľnej úrovni.

Na druhej strane, v bankovom sektore rástla koncentrácia domácich štátnych dlhopisov. V porovnaní s predkrízovým obdobím sa ich podiel na celkových aktívach takmer zdvojnásobil a pohybuje sa na úrovni 18 %. Treba pripomenúť, že slovenský bankový sektor je tak vystavený nielen fungovaniu domácich verejných financií, ale aj vnímaniu suverénneho rizika v eurozóne, ktoré do veľkej miery ovplyvňuje aj ceny slovenských štátnych dlhopisov.

Z TRHOVÝCH RIZÍK SA JAVÍ AKO NAJVÝRAZNEJŠIE ÚROKOVÉ RIZIKO

Trhové riziká sú pre bankový sektor ako celok v porovnaní s kreditným rizikom menej významné. Ako najvýznamnejšie sa javí úrokové riziko spolu s rizikom suverénnych štátov. Relatívne veľký podiel dlhových cenných papierov vykazovaných v portfóliu cenných papierov držaných do splatnosti však výrazne prispieva k zmierňovaniu daného rizika.

Graf 7 Ukazovateľ likvidných aktív

Zdroj: NBS.

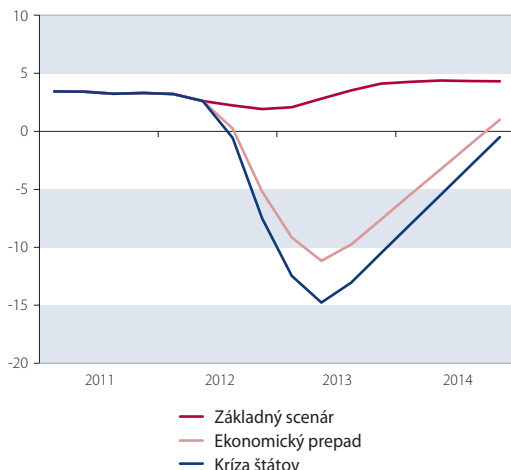
Aj keď devízové a akciové riziko mierne rástlo v porovnaní s koncom roka 2011, tieto riziká možno naďalej hodnotiť ako relatívne bezvýznamné z pohľadu sektora ako celku.

Rast podielu vkladov domácností na celkových pasívach, podielu hypotekárnych záložných listov so zostatkovou splatnosťou 2 až 5 rokov, ako aj vysoký podiel primárnych vkladov na celkových pasívach vo všeobecnosti prispeli k zlepšeniu celkovej pozície likvidity v slovenskom bankovom sektore. Bankový sektor by preto v zásade nemal čeliť výraznejším rizikám vyplývajúcim z pozície krátkodobej ani dlhodobej likvidity.

MAKROSTRESOVÉ TESTOVANIE BOLO ZNOVA ZAMERANÉ NA TESTOVANIE ODOLNOSTI FINANČNÉHO SEKTORA PROTI NEPRIAZNIVÉMU VÝVOJU

Makrostresové testovanie bolo opäť zamerané na posúdenie odolnosti slovenského finančného

Graf 8 Medziročný rast HDP – základný a stresový scenár (v %)

Zdroj: NBS.

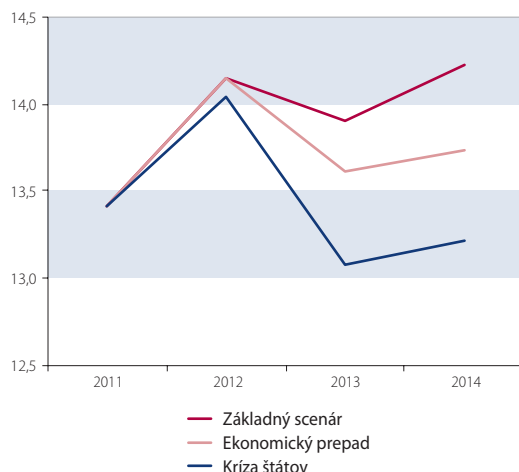
ho sektora proti nepriaznivým trendom v reálnej ekonomike a na finančných trhoch. Na skúmanie odolnosti sa vytvorili tri scenáre, ktoré v sebe zahŕňajú 2,5-ročné obdobie od konca prvého polroka 2012 do konca roka 2014. Základný scenár vychádza z oficiálnej predikcie NBS za druhý štvrtrok 2012. V rámci scenára sa predpokladá postupné zvyšovanie rastu reálneho hrubého domáceho produktu a pokles inflácie a nezamestnanosti. V rámci stresových scenárov „ekonomický prepád“ a „kríza štátov“ sa predpokladá výrazný pokles domácej ekonomiky na začiatku sledovaného obdobia pod vplyvom poklesu zahraničného dopytu. Stresový scenár „kríza štátov“ predpokladá negatívnejšie trendy najmä pod vplyvom intenzívnejšieho pôsobenia dlhovej krízy eurozóny. Detailnejší popis stresových scenárov sa nachádza v Analýze slovenského finančného sektora za prvý polrok 2012.

BANKOVÝ SEKTOR SA JAVÍ AKO POMERNE ODOLNÝ PROTI NEGATÍVNEMU VÝVOJU REÁLNEJ EKONOMIKY A VÝVOJU NA FINANČNÝCH TRHOCH

Odolnosť bankového sektora proti negatívnym scenárom ostala na pomerne vysokej úrovni aj ku koncu prvého polroka 2012. Kým v stresovom testovaní ku koncu roka 2011 zhoršovali mierne výsledky straty z gréckych štátnych dlhopisov, v aktuálnej verzii je negatívny dopad prehĺbený mierne prísnejšími scenármi aj dopadom legislatívnej zmeny v prípade bankového odvodu. Celková odhadnutá hodnota dodatočného kapitálu, ktorú by jednotlivé banky potrebovali na dosiahnutie stanovenej minimálnej hranice kapitálovej primeranosti, tvorí 0,1% vlastných zdrojov (k 30. 6. 2012) pri základnom scenári, 1,5% pri scenári „ekonomický prepád“ a 3,0% pri scenári „kríza štátov“.

Pomerne silné kapitálové vybavenie a predpokladaná schopnosť generovať úrokové príjmy

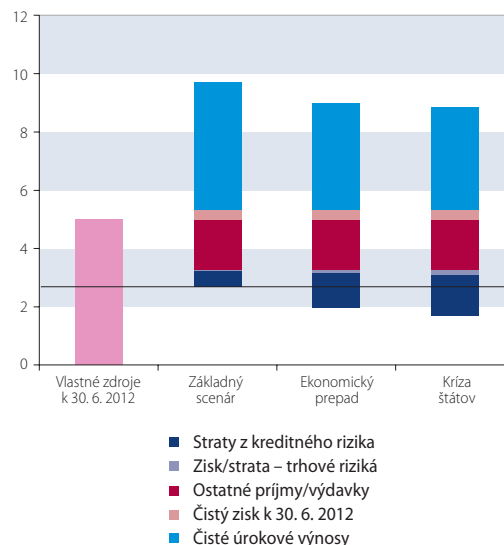
Graf 9 Vývoj ukazovateľa kapitálovej primeranosti sektora v závislosti od zvoleného scenára (v %)

Zdroj: NBS.

Poznámka: Odhady ku koncu každého roka už v sebe obsahujú aj podiel zisku za daný rok, ktorý by sa mal použiť na navýšenie vlastných zdrojov.

Graf 10 Vývoj najdôležitejších faktorov ovplyvňujúcich výšku vlastných zdrojov

Zdroj: NBS.

Poznámka: Údaje sú v miliardách eur a vyjadrujú odhady k 31. 12. 2014. V druhom až štvrtom stĺpci sú príspevky jednotlivých položiek ziskovosti k zvýšeniu/zníženiu vlastných zdrojov. Ostatné príjmy/výdavky tvoria najmä všeobecné prevádzkové náklady, ktoré znižujú objem zisku.

sú naďalej najvýznamnejšími faktormi, ktoré prispievajú k uvedenej odolnosti bankového sektora. Z jednotlivých typov rizík ostáva pre sektor ako celok najvýznamnejším kreditné riziko vyplývajúce z portfólia úverov poskytnutých nefinančným spoločnostiam. Vo viacerých bankách by však v závislosti od scenára straty z portfólia úverov poskytnutých domácnostiam prevyšovali straty vyplývajúce z kreditného rizika podnikov. V niektorých bankách by aj straty z trhových rizík tvorili výrazný podiel na celkových stratách.

HLAVNÉ RIZIKÁ FINANČNEJ STABILITY V STREDNODOBOM HORIZONTE

Základné riziká, ktoré budú ovplyvňovať finančnú stabilitu budúci rok, môžeme rozdeliť do štyroch skupín.

Prvou je otázka strát, ktoré môže bankový sektor utŕžiť v rámci svojich úverových aktivít. Ako ukazuje makrostresové testovanie, bankový sektor ostáva vystavený kreditnému riziku podnikov, ktoré predstavuje najväčší zdroj kreditného rizika. Pri pohľade na pokles ekonomickej aktivity vo viacerých členských štátoch Európskej únie vrátane našich hlavných obchodných partnerov je zrejmé, že sa ani napriek aktuálne priaznivému vývoju v SR nemôžeme spoliehať na trvácnosť priaznivých trendov. Nie je vylúčené, že makroekonomická situácia sa v budúcom roku skomplikuje. Takýto scenár sa týka aj kreditného rizika domácností, ktorých solventnosť do veľkej miery určuje trh práce. Treba však povedať, že banky si uvedomujú tieto rôzne kanály kreditného rizika a prípadný negatívny vývoj ich nezastihne celkom bezbranne. Slovenský bankový sektor má nielen skúsenosť

z roku 2009, ako pracovať s klientmi, ktorí majú problém so splácaním záväzkov, ale aj dostatočnú kapacitu čeliť podobným stratám. Napriek tomu toto riziko netreba podceňovať a banky ho majú do veľkej miery pod kontrolou.

Druhým rizikom je vysoká koncentrácia investícií bankového sektora do domácich štátnych dlhopisov. Napriek tomu, že Slovensko ešte stále jednoznačne patrí medzi najúspešnejšie krajiny eurozóny, čo sa týka stavu verejných financií, skúsenosť ukazuje, že ceny slovenských štátnych dlhopisov relatívne citlivo reagujú na pohyby cien dlhopisov ostatných členských štátov eurozóny. Koniec roka 2011 ukázal, že aj krátkodobý a mierne výkyv cien domácich štátnych dlhopisov môže viesť k výraznejším stratám v bankovom sektore. Dôvodom je práve spomínaná vysoká koncentrácia tejto expozície. Strata z precenenia je však do veľkej miery účtovnou záležitosťou a bankový sektor ju dokáže eliminovať, ak dlhopisy účtuje v portfóliu finančných nástrojov držaných do splatnosti. V tom prípade sa volatilita cien neprejaví na kapitáli ani na hospodárení banky. Práve z tohto dôvodu je toto riziko, pokiaľ ide iba o otázky pohybu trhových cien, zvládnuteľné a nemalo by predstavovať ohrozenie stability bankového sektora.

Tretím, oveľa závažnejším rizikom je schopnosť bánk generovať zisk, ktorý je v súčasnom regulačnom prostredí nevyhnutnou podmienkou fungovania bánk. Týka sa to nielen ich schopnosti poskytovať úvery podnikom a domácnostiam, ale aj ich schopnosti čeliť stratám prostredníctvom posilňovania vlastných zdrojov. Na túto súvislosť upozorňujú aj výsledky makrostressového testovania, kde zisk bánk a najmä schopnosť generovať úrokové príjmy hrá kľúčovú úlohu v odolnosti bankového sektora proti negatívnym šokom. Preto je spomínaný pokles zisku zlou správou pre finančnú stabilitu. Navyše dôvody poklesu zisku majú skôr štrukturálny ako dočasný charakter.

Prvým je spomínaná kombinácia spomalenia úverovej aktivity a poklesu marží, v ktorej slovenský trh nie je v rámci eurozóny výnimkou. Druhým sú vonkajšie faktory, ako je napríklad zavedenie mimoriadneho odvodu bankových inštitúcií. V tomto kontexte sa často spomínajú aj iné dane alebo odvody, napríklad daň z finančných operácií (*Financial Transaction Tax*). Nebezpečenstvo oboch spomenutých faktorov nižšej ziskovosti slovenského bankového sektora spočíva najmä v externom charaktere. Individuálne banky nemajú takmer nijaký vplyv na silu dopytu po úveroch ani na implementáciu fiškálnych pravidiel.

Štvrté riziko vplyvajúce na finančnú stabilitu na Slovensku vychádza z kombinácie vysokej miery zahraničného vlastníctva lokálnych bánk a ideologického smerovania európskej finančnej regulácie. Aktuálna filozofia finančnej stability EÚ sa zatiaľ opiera o stabilné fungovanie národných ekonomík vrátane ich finančných sektorov. Finančná stabilita Európskej únie či eurozóny je potom výsledkom stabilného fungovania národných bankových sektorov. Nie celkom nový, ale silnejúci ideologický smer sa zameriava na stabilitu a efektívne fungovanie veľkých európskych bankových skupín. V tomto prístupe sa dosiahne finančná stabilita v Európskej únii či eurozóne, ak sú stabilné a ziskové najväčšie európske bankové skupiny. Pre malé členské štáty s vysokou mierou zahraničného vlastníctva bánk z toho vyplývajú viaceré riziká. Malá zanedbateľná pobočka veľkej európskej bankovej skupiny, ktorá pre danú skupinu nepredstavuje faktor ziskovosti či stability, môže zohrávať kľúčovú ekonomickú úlohu v niektorom malom členskom štáte. Táto asymetria vytvára predpoklad zatienu finančnej stability malého členského štátu záujmami veľkej európskej bankovej skupiny. Význam tohto rizika je umocnený postupným obmedzovaním právomocí lokálnych autorít, ktoré majú na starosti zabezpečenie finančnej stability.

Banková únia a jednotný mechanizmus dohľadu

Mgr. Júlia Čillíková, JUDr. Peter Pénzeš, LL.M. PhD.
Národná banka Slovenska

Od 1. januára 2011 začal v Európskej únii fungovať Európsky systém finančného dohľadu, ktorý má prispieť k zlepšeniu spolupráce medzi orgánmi dohľadu v členských štátoch EÚ, posilneniu dohľadu nad cezhraničnými skupinami a vytvoriť súbor jednotných európskych pravidiel platných pre všetky finančné inštitúcie na vnútornom trhu. Výkon dohľadu nad subjektmi finančného trhu bol ponechaný na národnej úrovni. Pod vplyvom pretrvávajúcej bankovej únie, ktorá pravdepodobne povedie k centralizácii výkonu dohľadu v eurozóne. Tento príspevok prináša stručnú analýzu zverejnených návrhov.

1 Zdroj: http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/131201.pdf.

2 V skutočnosti ide o širší rozsah inštitúcií, ktoré sa v predpisoch EÚ nazývajú úverové inštitúcie. V zásade ide o banky a inštitúcie elektronických peňazí. Na účely článku budeme namiesto pojmu úverová inštitúcia používať zjednodušený pojem banka.

3 Zdroj: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/SK/ec/131377.pdf.

4 Čl. 127 ods. 6 Zmluvy o fungovaní EÚ znie: Rada môže v súlade s mimoriadnym legislatívnym postupom jednomyseľne a po porade s Európskym parlamentom a Európskou centrálnou bankou prostredníctvom nariadení poveriť Európsku centrálnu banku osobitnými úlohami, ktoré sa týkajú politiky obozretného dohľadu nad úverovými inštitúciami a ďalšími finančnými inštitúciami s výnimkou poisťovní."

VÝCHODISKÁ BANKOVEJ ÚNIE

Predseda Európskej rady Herman von Rompuy predložil dňa 26. júna 2012 na rokovanie Európskej rady materiál s názvom Smerom k skutočnej hospodárskej a menovej únii.¹ Materiál definuje štyri základné rámce budúcej „skutočnej hospodárskej a menovej únie“ (HMÚ):

a) Integrovaný finančný rámec – prenesenie zodpovednosti za dohľad nad bankami² v eurozóne na úroveň EÚ, vytvorenie spoločných mechanizmov riadenej likvidácie bánk a ochrany vkladov.

1. Navrhuje sa vytvoriť jednotný systém európskeho bankového dohľadu, ktorý bude tvoriť európsky a národný dohľad. Konečná zodpovednosť bude na európskej úrovni. Európska úroveň bude disponovať nasledujúcimi kompetenciami vo vzťahu ku všetkým bankám, ktoré však bude vykonávať s ohľadom na veľkosť a druh banky: dohľad, preventívne zakročovacie kompetencie vo vzťahu ku všetkým bankám. Preskúmajú sa možnosti zveriť tieto právomoci ECB.

2. Do súčasného systému fondov ochrany vkladov sa zavedie európsky rozmer.

3. Európsky rezolučný fond bude financovaný z príspevkov bánk a poslúži na financovanie riadenej likvidácie bánk podliehajúcich európskemu dohľadu. Fondy ochrany vkladov a Európsky rezolučný fond by mohli podliehať Európskemu rezolučnému orgánu. V prípade vyčerpania fondov bude ako veriteľ poslednej inštalácie vystupovať Európsky stabilizačný mechanizmus (ESM, tzv. trvalý euroval).

b) Integrovaný rozpočtový rámec – zabezpečenie riadneho výkonu fiškálnej politiky na národnej úrovni a úrovni EÚ, silnejšie vynucovanie rozpočtovej disciplíny, postupný prechod na eurodohopisy a fiškálnu solidaritu.

c) Integrovaný rámec hospodárskej politiky – zabezpečenie mechanizmov na podporu udržateľného rastu, zamestnanosti a konkurencieschopnosti.

d) Posilnená demokratická legitimita a zodpovednosť za prijímanie rozhodnutí v HMÚ prostredníctvom spoločného výkonu suverenity v spoločných politikách a solidaritu.

Dňa 29. júna 2012 prijala Európska rada k uvedenému materiálu takýto záver: „Predseda ER má v úzkej spolupráci s predsedom Komisie, predsedom Euroskupiny a prezidentom Európskej centrálnej banky vypracovať konkrétny plán so záväznými lehotami na dosiahnutie skutočnej hospodárskej a menovej únie, ktorý bude obsahovať konkrétne návrhy týkajúce sa zachovania jednoty a celistvosti jednotného trhu v oblasti finančných služieb a v ktorom sa zohľadní vyhlásenie o eurozóne³ a, okrem iného, zámer Komisie predložiť návrhy podľa článku 127⁴ (t. j. preskúmanie možnosti rozšírenia kompetencie ECB o dohľad nad bankami). Priebežnú správu predloží v októbri 2012 a konečnú správu do konca roka.“

Na vyhlásenie Európskej rady nadväzujú závery z užšieho stretnutia premiérov a prezidentov členských štátov eurozóny, ktoré sa tiež uskutočnilo dňa 29. júna 2012. Relevantná časť znie nasledovne: „Potvrďujeme, že je nevyhnutné prelomiť začarovaný kruh medzi bankami a štátmi. Komisia čoskoro predloží návrhy jednotného dohľadového mechanizmu na základe článku 127 ods. 6. Žiadame Radu, aby tieto návrhy prednostne zväžila do konca roka 2012. Keď sa zriadi účinný jednotný dohľadový mechanizmus pre banky v eurozóne, ktorého súčasťou bude Európska centrálna banka, Európsky stabilizačný mechanizmus by na základe riadneho rozhodnutia mohol mať možnosť rekapitalizovať banky priamo. Základom by bola vhodná podmienenosť vrátane súladu s pravidlami štátnej pomoci, ktoré by mali byť špecifické pre každú inštitúciu, odvetvie, alebo sa vzťahovať na celé hospodárstvo a ktoré by boli formalizované v memorande o porozumení. Euroskupina preskúma situáciu írskeho finančného sektora s cieľom ďalej zlepšiť udržateľnosť úspešného programu úprav. Rovnako sa budú riešiť podobné prípady.“

Za záväzné východiská bankovej únie je teda možné považovať nasledujúce body:

- vypracovanie návrhov na zachovanie jednoty a celistvosti jednotného trhu v oblasti finančných služieb,
- vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu nad bankami, ktorého súčasťou bude ECB,
- zavedenie možnosti rekapitalizovať banky priamo z Európskeho stabilizačného mechanizmu.

NÁVRH NA VYTVORENIE JEDNOTNÉHO MECHANIZMU DOHĽADU NAD BANKAMI

V nadväznosti na spomenuté východiská Európska komisia dňa 12. septembra 2012 zverejnila návrhy nariadení⁵, ktorými sa má v EÚ vytvoriť jednotný mechanizmus dohľadu. Komisia okrem toho publikovala oznámenie, v ktorom načrtnula aj predstavu o ďalších krokoch, ktoré by bolo potrebné prijať na vytvorenie plnohodnotnej bankovej únie.⁶ Keďže tieto predstavy ešte nie sú konkretizované v legislatívnom návrhu, zameriame sa len na zhodnotenie jednotného mechanizmu dohľadu.

Cieľom zriadenia jednotného mechanizmu dohľadu je vytvorenie „efektívneho a účinného rámca pre vykonávanie osobitných úloh dohľadu nad bankami inštitúciou Únie a zaistenie jednotného uplatňovania jednotného súboru pravidiel na banky“.⁷ Vývoj krízy v posledných pár rokoch totiž dokázal, že nestabilita bankového sektora sa prenáša do zhoršenia udržateľnosti verejných financií v dotknutých štátoch. Platí to pritom aj naopak, pochybnosti o schopnosti štátu splácať svoje záväzky negatívne ovplyvňujú vnímanie bánk, ktoré sídlia v tomto štáte, alebo majú v majetku významnejší podiel štátnych dlhopisov takejto krajiny. Pochybnosti o udržateľnosti verejného dlhu, vyhliadkach hospodárskeho rastu a životaschopnosti úverových inštitúcií vytvárajú negatívne, navzájom sa posilňujúce trhové trendy. To môže viesť k ohrozeniu životaschopnosti niektorých bánk, ako aj stability finančného systému a do veľkej miery môže zaťažiť už aj tak napäté verejné financie dotknutých členských štátov.

Európska komisia zdôraznila, že jednotný mechanizmus dohľadu má byť len prvý krok smerom k bankovej únii. Jeho cieľom je zabezpečiť, aby sa politika Únie týkajúca sa dohľadu nad obozretným podnikaním bánk vykonávala súdržne a účinne, aby sa jednotný súbor pravidiel pre finančné služby uplatňoval rovnako na banky vo všetkých dotknutých členských štátoch a aby tieto banky podliehali dohľadu najvyššej kvality bez toho, aby ho obmedzovali iné aspekty nesúvisiace s obozretným podnikaním.

Podľa návrhu nariadenia by sa jednotný mechanizmus dohľadu mal zaviesť pre banky so sídlom v členských štátoch eurozóny, s možnosťou dobrovoľného vstupu (tzv. opt in) pre ostatné krajiny EÚ. Rozsah bánk, ktorý bude spadať pod tento mechanizmus, sa bude postupne rozširovať nasledujúcim spôsobom:

- prvým krokom (od 1. 1. 2013) je presun takmer celého bankového dohľadu (okrem časti regu-

lácie) na jednotný mechanizmus dohľadu vo vzťahu k bankám, ktoré získali verejnú stabilizačnú pomoc; vo vzťahu k ostatným bankám sa bude môcť vykonávať dohľad v rámci tohto mechanizmu, ak sa tak ECB rozhodne,

- druhým krokom (od 1. 7. 2013) je rozšírenie pôsobnosti jednotného mechanizmu dohľadu na európske systémovo významné banky,
- tretím krokom (od 1. 1. 2014) je rozšírenie pôsobnosti jednotného mechanizmu dohľadu na všetkých viac ako 6 200 bánk so sídlom v eurozóne.

Podľa zverejneného návrhu v štátoch, na ktoré sa bude vzťahovať jednotný mechanizmus dohľadu, sa zodpovednosť za výkon dohľadu nad bankami prenesie na ECB. V rámci jednotného mechanizmu dohľadu má ECB vykonávať právomoci v týchto oblastiach:

- regulácia – vydávanie nariadení v oblastiach, ktoré nepokryje EBA, koordinácia postupu národných orgánov vo vzťahu k EBA,
- povoľovacia činnosť – NBS skontroluje náležitosti žiadosti o licenciu a odporučí ECB vydanie licencie, ďalej bude ECB oprávnená udelnú licenciu odňať z vlastného podnetu alebo z podnetu národného orgánu, predchádzajúce súhlasy na akvizície (nadobúdanie podielov) a likvidácie holdingov, ak sú súčasťou bánk,
- dohľad na mikroúrovni
 - dohľad na mieste aj dohľad na diaľku, NBS sa bude môcť zúčastniť dohľadu na mieste,
 - dohľad nad kapitálom (tzv. pilier 1 pravidiel obozretného podnikania bánk) aj pravidlami správy a riadenia banky (tzv. pilier 2 obozretného podnikania bánk),
- dohľad na makroúrovni
 - stanovenie dodatočných kapitálových vančúškov,
- konania a sankcionovanie – viesť konania a vydávať rozhodnutia bankám.

Z národných orgánov dohľadu by sa mali preniesť všetky významné kompetencie v oblasti finančného dohľadu na ECB, vrátane dohľadu na makroúrovni. Na národnej úrovni má zostať:

- vydávanie predchádzajúcich súhlasov v niektorých menej dôležitých oblastiach, (ustanovenie členov orgánov a kľúčových zamestnancov v bankách),
- prijímanie a vybavovanie notifikácií o cezhraničnom podnikaní,
- opatrenia proti praniu špinavých peňazí,
- dohľadanie subjektov, ktoré nie sú úverovými inštitúciami podľa bankovej smernice, ale členské štáty ich dobrovoľne subsumovali pod túto definíciu na národnej úrovni,
- dohľadanie platobných služieb,
- ochrana spotrebiteľa,
- poskytovanie súčinnosti ECB (príprava a výkon rozhodnutí ECB).

Na národnej úrovni teda zostáva len niekoľko menej významných právomocí, právo podieľať sa na vytváraní bankovej regulácie prostredníctvom EBA (po koordinácii s ECB) a implementácia usmernení a odporúčaní EBA. Okrem toho majú

5 Ide o tieto predpisy:

- nariadenie Rady (EÚ), ktorým sa zveřejňujú osobitné úlohy Európskej centrálnej banky týkajúce sa postupov výkonu dohľadu nad obozretným podnikaním úverových inštitúcií,
- návrh nariadenia, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1093/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre bankovníctvo), pokiaľ ide o jeho vzťah k nariadeniu Rady (EÚ), ktorým sa zveřejňujú osobitné úlohy Európskej centrálnej banky týkajúce sa postupov výkonu dohľadu nad obozretným podnikaním úverových inštitúcií.

6 Oznámenie Komisie Európskejmu parlamentu a Rade – Plán smerom k vytvoreniu bankovej únie (COM/2012/0510 final).

7 Odôvodnenie č. 47 návrhu nariadenia Rady (EÚ), ktorým sa zveřejňujú osobitné úlohy Európskej centrálnej banky týkajúce sa postupov výkonu dohľadu nad obozretným podnikaním úverových inštitúcií.

- 8 Článok 5 ods. 3 návrhu nariadenia Rady (EÚ), ktorým sa zverujú osobitné úlohy Európskej centrálnej banke týkajúce sa postupov výkonu dohľadu nad obozretným podnikaním úverových inštitúcií.
- 9 Článok 24 ods. 2 návrhu nariadenia Rady (EÚ), ktorým sa zverujú osobitné úlohy Európskej centrálnej banke týkajúce sa postupov výkonu dohľadu nad obozretným podnikaním úverových inštitúcií.
- 10 Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA), ktorý vznikol v roku 2011 ako súčasť Európskeho systému finančného dohľadu, má zverenú predovšetkým právomoc v oblasti regulácie finančného trhu. Pripravuje návrhy delegovaných nariadení a rozhodnutí, teda právnych aktov EÚ s priamym účinkom, ktoré slúžia na vykonanie európskych smerníc a nariadení. Vydáva aj usmernenia (guidelines) a odporúčania (recommendations), ktoré ovplyvňujú výkon dohľadu. Okrem toho sa zúčastňuje na rokovaniach kolégií dohľadov a môže vykonávať záväznú mediáciu medzi domovskými a hostovskými orgánmi dohľadu.

národné orgány dohľadu spolupracovať s ECB pri výkone dohľadu a vykonávať jej pokyny. Podrobnosti má ustanoviť ECB jasným vymedzením rámcu a podmienok, za ktorých príslušné vnútroštátne orgány budú spolupracovať s ECB pri plnení jej úloh.⁸

V rámci jednotného mechanizmu dohľadu bude EBA naďalej pripravovať návrhy vykonávacích a regulačných technických štandardov, usmernení, odporúčaní a zabezpečovať konvergenciu vo výkone dohľadu vnútroštátnymi orgánmi dohľadu členských štátov celej EÚ. Národné orgány dohľadu, na ktoré sa bude vzťahovať jednotný mechanizmus dohľadu, zostanú zastúpené v orgánoch EBA, ich pozície však bude koordinovať ECB.

Pokiaľ ide o organizačné zabezpečenie výkonu dohľadových kompetencií, v návrhoch Európskej komisie sa počíta s oddelením dohľadových kompetencií ECB od právomocí v oblasti menovej politiky. Oddelenie sa má realizovať prostredníctvom zabezpečenia personálnej a finančnej nezávislosti výkonu týchto dvoch úloh.

Pokiaľ ide o personálnu nezávislosť, ECB má zaistiť, aby všetky prípravné a vykonávacie činnosti v rámci ECB vykonávali orgány a útvary oddelené od tých, ktoré sú zodpovedné za menovú politiku. V ECB sa má vytvoriť 21-členná Rada dohľadu, ktorej členmi budú najvyšší predstavitelia národných orgánov dohľadu a štyria zástupcovia ECB. Rada bude mať svojho predsedu a podpredsedu, ktorí budú zvolení spomedzi jej členov Radou guvernérov, teda najvyšším orgánom ECB. Dozorná rada bude vypracovávať rozhodnutia týkajúce sa záležitostí v oblasti dohľadu. Za prijímanie rozhodnutí bude v konečnom dôsledku zodpovedná Rada guvernérov ECB, ktorá sa ale môže rozhodnúť delegovať určité úlohy alebo rozhodovaciu právomoc na dozornú radu. EBA a Európska komisia by mali mať v rámci dozornej rady status pozorovateľa. Dozorná rada môže spomedzi svojich členov vymenovať riadiaci výbor s obmedzenejším zložením, ktorý bude zabezpečovať operatívne riadenie výkonu dohľadových kompetencií ECB.

Finančná nezávislosť výkonu dohľadu má byť zabezpečená tým, že príjmy a výdavky spojené s touto činnosťou budú rozpočtované v samostatnej kapitole rozpočtu ECB. Náklady na výkon dohľadu by mali byť prenesené na subjekty, ktoré budú predmetom dohľadu. V nadväznosti na to by sa poplatky a príspevky vyberané na národnej úrovni mali primerane znížiť. Výška príspevkov do rozpočtu ECB by sa mala určovať na základe významu a rizikového profilu bánk.⁹

ECB sa bude zodpovedať Európskemu parlamentu a Rade (Euroskupine). Za výkon dohľadu bude v konečnom dôsledku zodpovedať predseda a podpredseda Rady guvernérov.

VÝZVY VYTVORENIA JEDNOTNÉHO MECHANIZMU DOHĽADU

Dohľad nad obozretným podnikaním bánk (dohľad na mikroúrovni, *microprudential supervision*) sa v celej EÚ v súčasnosti vykonáva na národnej

úrovni. Nič zásadné na tom nezmenilo ani vytvorenie Európskeho systému finančného dohľadu.¹⁰ Vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu v takom rozsahu, ako je uvedené v návrhu Európskej komisie, pomerne významne obmedzí možnosti štátov samostatne vykonávať dohľad nad svojimi bankovými sektormi a ovplyvňovať fungovanie bánk prostredníctvom individuálnych právnych aktov.

Špecifikom slovenského bankového sektora je skutočnosť, že väčšina našich bánk je vo vlastníctve materských spoločností so sídlom v iných členských štátoch EÚ. Viac ako 90 % majetku bánk vlastní zahraničné spoločnosti. V terminológii bankových smerníc je Slovensko v postavení tzv. hostovského členského štátu. Trendom v bankovej regulácii v posledných rokoch je regulovať fungovanie celej bankovej skupiny, nielen jednotlivých bánk, ktoré ju tvoria. Prevažuje teda ekonomický pohľad na bankovú skupinu, ktorá sa chápe ako jeden celok, bez ohľadu na to, že z právnej stránky má každá banka svoju vlastnú právnu subjektivitu.

V nadväznosti na uvedené trendy došlo v nedávnom období k posilneniu spolupráce medzi národnými orgánmi dohľadu a vzájomnej výmeny informácií. Čo sa týka niektorých záležitostí, ktoré môžu mať vplyv na viacero bánk v skupine, zaviedlo sa spolurozhodovanie. V tomto mechanizme, ktorý sa vytvoril ešte pred návrhmi na vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu je dôležité, že orgány dohľadu v každom štáte môžu prijímať také opatrenia, ktoré zaistia, že banky na ich území budú podnikáť bezpečne a nevznikne potreba zachraňovať ich s použitím verejných financií alebo vyplácať náhrady za nedostupné vklady. Zájmy štátov, kde sídlia materské spoločnosti, a záujmy hostovských štátov sú totiž rovnocenné.

Z návrhu na vytvorenie jednotného mechanizmu dohľadu sa javí, že ECB preberie zodpovednosť za výkon dohľadu vo všetkých štátoch eurozóny. Pri trende hľadieť na banky ako na súčasť bankových skupín by bolo potrebné vyjasniť, akým spôsobom sa má zabezpečiť, že ECB bude prihliadať na prirodzený záujem každého štátu zachovať bezpečnosť bánk na svojom území. V ďalšom procese vytvárania jednotného mechanizmu dohľadu by preto bolo vhodné jasnejšie zdefinovať vzťahy medzi ECB a národnými orgánmi dohľadu, ako aj doplniť záruky, že rozhodnutia prijímané ECB by nemali vyvolať fiškálne nároky v jednotlivých členských štátoch eurozóny.

Ďalšou oblasťou, v ktorej bude potrebné návrh ešte dopracovať, je proces prechodu na jednotný mechanizmus dohľadu. ECB v súčasnosti rozhoduje o menovej politike v eurozóne, nevykonáva však žiadne dohľadové právomoci. Bude preto ambiciózne naplniť ustanovenia návrhov, ktoré predpisujú, že dohľad nad viac ako 6 200 bankami má prejsť na ECB už od 1. januára 2014. Kľúčom k realizácii tohto plánu bude pravdepodobne decentralizovanie niektorých kompetencií z ECB na národné orgány dohľadu.

K pôsobnosti ECB v oblasti regulácie a dohľadu nad obozretným podnikaním finančných inštitúcií pred návrhom na vytvorenie bankovej únie

JUDr. Peter Pénzeš, LL.M. PhD.
Národná banka Slovenska

Európska centrálna banka vykonáva svoje právomoci v oblasti menovej politiky. Popritom jej však európske právo priznáva aj čiastočné kompetencie vo sfére regulácie a dohľadu nad finančnými inštitúciami. Cieľom tohto článku je stručne analyzovať súčasné možnosti ECB v oblasti dohľadu nad obozretným podnikaním subjektov finančného trhu, poukázať na snahy o ich rozšírenie v nedávnej minulosti a zosumarizovať argumenty, ktoré boli prezentované v prospech aj neprospech takéhoto riešenia.

ECB a ESCB

Zmluva o Európskej únii v článku 3 ods. 4 ustanovuje, že Únia vytvorí hospodársku a menovú úniu, ktorej menou je euro. V nadväznosti na to Zmluva o fungovaní Európskej únie v článku 3 ods. 1 písm. c) priznáva Únii výlučnú právomoc v oblasti menovej politiky pre členské štáty, ktorých menou je euro. Uskutočňovanie jednotnej menovej politiky je zverené Európskej centrálnej banke, ktorá spolu s národnými centrálnymi bankami vytvára Európsky systém centrálnych bánk (European System of Central Banks – ESCB). Národné centrálné banky členských štátov, ktoré neparticipujú na menovej únii (Dánsko, Veľká Británia, Švédsko a štáty, ktoré sa stali členmi EÚ v roku 2004 a 2007), sú tiež členmi ESCB, avšak na jeho práci sa zúčastňujú len s obmedzenými právami a povinnosťami. Znamená to, že pokračujú v uskutočňovaní národných menových politík, ale nezúčastňujú sa na rozhodovacom procese súvisiacim s určovaním a realizáciou jednotnej menovej politiky.

Vznik ESCB spôsobil, že jednotlivé centrálné banky, i keď naďalej zostávajú právnickými osobami vytvorenými podľa národnej legislatívy, musia konať v súlade s predpismi ESCB. Prípadný nesúlad v tejto oblasti by v konečnom dôsledku mohol viesť k procesnému konaniu pred Súdny dvorom EÚ.

Právnym základom ESCB, ale aj ECB (tzv. *organic law*) je Protokol o štatúte Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky (Štatút ESCB a ECB), ktorý tvorí prílohu Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Základným cieľom ESCB je udržiavanie cenovej stability. Ďalším cieľom je podpora všeobecných hospodárskych politík v Únii so zámerom prispievať k dosiahnutiu cieľov Únie. ECB okrem toho organizuje úzku

spoluprácu medzi centrálnymi bankami štátov eurozóny a spolu s nimi vytvára tzv. Eurosystem.

Rozhodovanie v rámci Eurosystemu je sústredené do rúk Európskej centrálnej banky, resp. Rady guvernérov, ktorá pozostáva z guvernérov národných centrálnych bánk eurozóny a zástupcov ECB (prezident ECB, viceprezident ECB a ďalší členovia Výkonnej rady ECB). Národné centrálné banky štátov eurozóny majú plniť len rozhodnutia ECB. Po prijatí jednotnej európskej meny zostáva jedinou relevantnou oblasťou ich právomoci vykonávanie dohľadu nad bankovým sektorom (pokiaľ túto právomoc nevykonáva iný orgán), kde ESCB má iba poradnú funkciu.

Ako hlavné dôvody, ktoré stoja za rozhodnutím založiť ESCB namiesto vytvorenia spoločnej centrálnej banky eurozóny, ktorá by nahradila národné centrálné banky, sa uvádzajú nasledujúce dôvody:

- založenie spoločnej centrálnej banky s pôsobnosťou pre celú eurozónu, ktorá by koordinovala výkon bankových funkcií z jedného centra, bolo a je z politických dôvodov neprijateľným riešením,
- Eurosystem buduje na skúsenostiach a expertíze národných centrálnych bánk so snahou i naďalej zachovať ich inštitucionálnu štruktúru a ponechať im ich operatívne nástroje,
- národné centrálné banky vykonávajú pôsobnosť i v oblastiach nesúvisiacich s Eurosystemom, kde majú svoje nezastupiteľné miesto (makroekonomické analýzy, prípadne výkon dohľadu nad niektorými subjektmi finančného trhu),
- veľká geografická rozloha eurozóny by pri vytvorení jedinej centrálnej banky sťažila finančným inštitúciám reálny prístup k centrálnemu bankovému systému.

1 V článku 7 Zmluvy o založení ES, kde sú vymenované inštitúcie Spoločenstva, sa ECB nespomína.

2 ZILJOLI, Ch. – SELMAYR, M.: *The Law of the European Central Bank*. Oxford: Hart Publishing, 2001, s. 25.

3 Podrobnosti ustanovuje rozhodnutie Rady č. 98/415/ES o poradení sa s Európskou centrálnou bankou národnými orgánmi ohľadom návrhu právnych predpisov.

Európska centrálna banka má postavenie inštitúcie Európskej únie. Nebola ňou však od počiatku, ale až od nadobudnutia účinnosti Lisabonskej zmluvy dňa 1. decembra 2009. Zmluva o založení ES nehovorila o ECB ako o jednej zo svojich inštitúcií,¹ ktorým v hraniciach ich právomocí zverovala kľúčovú úlohu plniť hlavné poslanie Spoločenstva. Práve táto skutočnosť bola dlhé roky príčinou vášnivých debát o skutočnom statuse ECB v rámci inštitucionalizovanej Európy. Uvedený stav totiž spôsoboval pochybnosti o tom, či je ECB inštitúciou, orgánom, resp. zborom, v rámci právneho poriadku Európskeho spoločenstva. Väčšinou bola vnímaná ako špecializovaná organizácia, ktorá mala svoje pevne vyhradené miesto v Spoločenstve.² Mnohí autori zastávali názor, že ECB je súčasťou Európskeho spoločenstva, a to so statusom „orgánu“, ktorý bol založený, aby plnil úlohy, ktoré mu boli Spoločenstvom zverené.

Lisabonská zmluva vyriešila túto otázku, keď ECB v článku 13 Zmluvy o Európskej únii jednoznačne označila za jednu z inštitúcií EÚ. Tento krok poskytol priestor na jej kompetenčné posilnenie.

Pôsobnosť ECB/ESCB v OBLASTI DOHLADU NAD OBOZRETNÝM PODNIKANÍM

Podľa článku 127 ods. 5 Zmluvy o fungovaní EÚ „ESCB prispieva k hladkému uskutočňovaniu politik prijatých príslušnými orgánmi, ktoré sa týkajú dohľadu nad úverovými inštitúciami a stability finančného systému.“

V rámci ESCB Rada guvernérov zriadila niekoľko výborov na uľahčenie práce rozhodovacím orgánom ECB (najmä Výkonnej rade a Rade guvernérov ECB). Vo výboroch sú zastúpení experti pre danú oblasť, ktorá spadá pod ten-ktorý výbor, a zabezpečujú rozhodovací proces po odbornej stránke. Na plnenie úloh podľa čl. 127 ods. 5 Zmluvy o fungovaní EÚ bol v roku 1998 zriadený výbor pre bankový dohľad (The Banking Supervision Committee) a kontaktná skupina (Groupe de Contact). Výbor pozostával zo zástupcov ECB, centrálnych bánk ESCB a národných orgánov dohľadu z krajín, kde centrálna banka nemala zverené právomoci v oblasti dohľadu. Rozsah pôsobnosti výboru aj kontaktnej skupiny však bol obmedzený tým, že regulácia a dohľad finančného trhu sa vykonáva na národnej úrovni. Aj európska právna úprava v tejto oblasti je postavená na princípoch dohľadu domovskej krajiny, minimálnej harmonizácie, vzájomného uznávania (*mutual recognition*) a v neposlednom rade na spolupráci medzi jednotlivými orgánmi dohľadu. ECB teda nemá žiadne reálne priame výkonné právomoci v tejto oblasti. Výbor pre bankový dohľad bol v januári 2011 po vzniku Európskeho výboru pre systémové riziká (ESRB), jedného z komponentov Európskeho systému finančného dohľadu, nahradený Výborom pre finančnú stabilitu.

ECB vykonáva svoje čiastkové právomoci v oblasti regulácie a dohľadu nad obozretným podnikaním finančných inštitúcií len nepriamo, najmä reguláciou platobných systémov. Podľa Zmluvy o fungovaní EÚ a Štatútu ESCB a ECB je jednou

zo základných úloh ECB, ktorá sa má vykonávať prostredníctvom ESCB, podpora plynulého fungovania platobných systémov. S týmto cieľom môže ECB vydávať nariadenia na zabezpečenie účinnosti a spoľahlivosti zúčtovacích a platobných systémov v rámci Únie a voči tretím krajinám. V súčasnosti v tejto oblasti existuje celý rad predpisov a nezáväzných usmernení ESCB, ktoré upravujú fungovanie platobných systémov v 27 členských štátoch Európskej únie. Vzhľadom na to, že predpisy sa v rámci ESCB implementujú a vykonávajú decentralizovane, uvedený regulačný rámec aplikujú jednotlivé centrálné banky ESCB, a to v súlade s právnymi predpismi štátov, v ktorých sídli. Predpisy ESCB teda zaväzujú orgány štátu, avšak nie fyzické a právnické osoby. Vzťahy medzi národnými centrálnymi bankami na jednej strane a subjektmi finančného trhu, prevádzkovateľmi platobných a zúčtovacích systémov na druhej strane sa spravujú národným právom. Rovnako i samotný výkon dohľadu je decentralizovaný.

Ďalším spôsobom, ktorým ECB nepriamo vstúpuje do výkonu dohľadu, je vykonávanie poradnej funkcie v rámci legislatívneho procesu. Podľa čl. 127 ods. 4 Zmluvy o fungovaní EÚ „Európska centrálna banka musí byť požiadaná o radu pri všetkých návrhoch aktov Únie v oblasti jej pôsobnosti a vnútroštátnymi orgánmi pri návrhoch právnych predpisov v oblasti jej pôsobnosti. Európska centrálna banka predkladá stanoviská v oblasti svojej pôsobnosti príslušným inštitúciám, orgánom, úradom alebo agentúram Únie alebo vnútroštátnym orgánom.“ Ďalej, podľa čl. 282 ods. 5 Zmluvy o fungovaní EÚ, Európska centrálna banka môže predkladať stanoviská a v oblastiach jej pôsobnosti sa s ňou uskutočnia konzultácie o všetkých navrhovaných aktoch Únie, ako aj o všetkých návrhoch právnych predpisov na vnútroštátnej úrovni.³ V nadväznosti na tento mandát ECB vykonáva svoju poradnú funkciu vydávaním stanovísk Rade, Európskej komisii a príslušným orgánom členských štátov vo veciach platnosti a plnenia právnych predpisov Únie v oblasti dohľadu nad úverovými inštitúciami a stability finančného systému. Vyjadruje sa k dôležitým iniciatívam na národnej úrovni, ktoré môžu mať potenciálny vplyv na nezávislosť národnej centrálny banky (napríklad zmeny v zákonoch upravujúcich pôsobnosť národných centrálnych bánk). Popritom vydáva stanoviská k materiálom Európskej komisie z oblasti dohľadu nad finančným trhom, zverejneným na verejnú konzultáciu.

SNAHY O ROZŠÍRENIE PÔSOBNOSTI ECB O VÝKON DOHLADU V KONTEXTE VYTVARANIA EURÓPSKEHO SYSTÉMU FINANČNÉHO DOHLADU

Možnosťou posilniť právomoci ECB o výkon dohľadu nad obozretným podnikaním subjektov finančného trhu (nielen bánk) sa zaoberala aj tzv. de Larosierova správa z 25. februára 2009, ktorá bola základom pre vytvorenie Európskeho systému finančného dohľadu. Správa neodporučila

Rozdelenie národných centrálnych bánk členských štátov EÚ podľa ich kompetencií v oblasti dohľadu

Centrálna banka s kompetenciami v oblasti dohľadu	Centrálna banka bez kompetencií v oblasti dohľadu
Bulharsko	Rakúsko*
Cyprus*	Dánsko
Česká republika	Estónsko*
Francúzsko*	Fínsko*
Belgicko*	Nemecko*
Grécko*	Maďarsko
Taliansko*	Írsko*
Lotyšsko	Litva
Holandsko*	Luxembursko*
Portugalsko*	Malta*
Rumunsko	Poľsko
Slovensko*	Švédsko
Slovinsko*	Spojené kráľovstvo
Španielsko*	

Poznámka: Hviezdičkou sú označené členské štáty EÚ, ktoré sú súčasťou eurozóny.

zveriť ECB dohľadové kompetencie z nasledujúcich dôvodov:

- Rozšírenie pôsobnosti ECB o dohľad by mohlo sťažiť vykonávanie hlavného mandátu ECB, ktorým je udržiavanie cenovej stability.
- Skúsenosti z rokov 2008 a 2009 ukázali, že v čase krízy môže byť potrebné použiť na záchranu banky verejné zdroje. Postup orgánu dohľadu si v tomto prípade vyžaduje spoluprácu s ministerstvom financií. Ak by orgánom dohľadu bola ECB, nevyhnutnosť spolupracovať s národnými orgánmi, ktoré podliehajú politickým rozhodnutiam a musia chrániť národné záujmy, by mohla ohroziť nezávislosť ECB.
- Ak by došlo k zvereniu časti dohľadových kompetencií, ECB by v čase systematickej krízy musela spolupracovať s viacerými orgánmi dohľadu a ministerstvami naraz, čo je organizačne mimoriadne náročné.
- Niektoré centrálné banky, ktoré sú súčasťou ESCB, v súčasnosti nemajú žiadne právomoci v oblasti dohľadu. Bolo by preto potrebné vyriešiť vzťahy medzi ECB a národnými orgánmi dohľadu.
- Podľa čl. 126 ods. 7 Zmluvy o fungovaní EÚ ECB nemožno zveriť výkon dohľadu nad poisťovňami. Podnikanie bank a poisťovní je však v niektorých prípadoch navzájom prepojené. Zverením dohľadových kompetencií len

nad niektorými subjektmi finančného trhu by mohlo dôjsť k fragmentácii výkonu dohľadu.

Na druhej strane, v čase vytvárania Európskeho systému finančného dohľadu sa vyskytli aj názory, ktoré poukazovali na výhodnosť rozšírenia pôsobnosti ECB o výkon dohľadu⁴ z týchto dôvodov:

- Odbornosť a reputácia ECB. Dohľad by mali vykonávať osoby, ktoré majú dostatočné vedomosti a skúsenosti. Vývoj v bankovom sektore niektorých krajín naznačuje, že tieto predpoklady nemuseli byť na národnej úrovni dostatočne naplnené. Keďže si ECB dokázala vybudovať odbornosť a prestíž v oblasti menovej politiky, s veľkou pravdepodobnosťou by to dokázala aj v oblasti dohľadu.
- Nezávislosť ECB. Výkon dohľadu na národnej úrovni môže podliehať politickým vplyvom, prípadne lobingu zo strany finančného sektora. ECB je nezávislou inštitúciou, pri ktorej je málo pravdepodobné, že by podľahla národným politickým tlakom.
- ECB má určité kompetencie v oblasti finančnej stability, kvôli ktorým musí disponovať informáciami o systematicky významných inštitúciách. Bolo by preto prirodzené rozšíriť jej kompetencie aj o dohľad nad obozretným podnikaním, aby sa nemusela spoliehať na informácie o prípadnom systémovej nebezpečnosti od národných orgánov dohľadu.

4 Wyplosz, Ch.: *What Role for the ECB in Financial Market Supervision, 2009.* Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/200909/20090924ATT61147/20090924ATT61147EN.pdf>.

Aktuálny stav procesu prijímania návrhu novej regulácie CRD IV/CRR

Matej Krčmár
Národná banka Slovenska

Hospodárska a dlhová kríza nastolila otázky, ktoré súvisia s obsahom a rozsahom regulácie bankovníctva, keďže sa objavila vo finančnom sektore krátko po implementácii konceptu Bazilej II. Ozývajú sa hlasy, že práve väčšia miera regulácie mala podiel na jej vzniku alebo založila predpoklady na jej vznik. Odpovede na tieto otázky má, resp. mala priniesť nová regulácia finančného systému známa ako Bazilej III.

Regulácia týkajúca sa medzinárodne pôsobiacich bánk sa do európskej legislatívy bude zavádzať ako smernica Európskeho parlamentu a Rady o prístupe k činnosti úverových inštitúcií a prudenciálnom dohľade nad úverovými inštitúciami a investičnými spoločnosťami a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti. Skrátené sú obe známe pod označením CRD IV (*Credit Requirement Directive*) a CRR (*Credit Requirement Regulation*). Na rozdiel od Bazileja III ich ustanovenia budú povinné plniť všetky banky na území EÚ, bez rozdielu veľkosti.

Ako už zo samotného názvu vyplýva, regulácia si nedáva za cieľ „len určiť“ kapitálové požiadavky či pokryť základné riziká vyplývajúce z bankovej činnosti a licenčné procesy na podnikanie úverových inštitúcií a investičných spoločností, ale dohľad sa posúva do roviny prudenciálnych (obozretných) požiadaviek. Znamená to, že nová regulácia mení zásadným spôsobom súčasný systém, štruktúru i obsah, a pokrýva aj oblasti, ktoré doteraz neboli predmetom európskej regulácie (ako napr. likviditu, finančnú páku – „leverage“). Cieľom je zabezpečiť bezproblémové fungovanie úverových inštitúcií v každej etape ekonomického cyklu, ale aj pri vzniku šokov na finančných trhoch či v jednotlivých systémovo významných inštitúciách. Jej samotný rozsah (okolo 1100 strán) hovorí o snahe pokryť všetky identifikované medzery a zdroje vzniku poslednej krízy, čoho dôsledkom je rozdelenie ustanovení a ich vydanie formou smernice (najmä požiadavky na založenie a činnosť úverových inštitúcií a na systém výkonu dohľadu nad činnosťou úverových inštitúcií – otázky pôsobnosti domovských a hostovských orgánov dohľadu nad jednotlivými oblasťami) a formou nariadenia (najmä požiadavky na obozretné podnikanie, požiadavky na vlastné zdroje, minimálne požiadavky na kapitál, oblasť veľkej majetkovej angažovanosti, likvidity a pod. vrátane stanovenia vykazovacích povinností dohliadateľných subjektov).

Doterajšie znenia tzv. CRD I, II a III boli vydané ako smernice. Podľa súčasného návrhu bude väčšia časť ustanovení regulácie vydaná formou nariadenia. V praxi to znamená, že nariadenie má

vyššiu prioritu ako národná legislatíva a dňom účinnosti je uplatniteľné v jeho presnom znení vo všetkých krajinách EÚ bez rozdielu. Teda nepredpokladá sa, ba priam je zakázaná implementácia, resp. transpozícia do právneho poriadku členského štátu. Na rozdiel od toho v prípade vydania smernice jej transpozícia do právneho poriadku (do vopred určeného termínu) zostáva na národnom regulačnom alebo inom kompetentnom orgáne, ale s možnosťou prispôbenia národným špecifikám. Z toho vyplýva jednoznačný zámer Európskej komisie dosiahnuť tzv. single rule book (jednotné pravidlá pre jednotný trh) pre všetky úverové inštitúcie a investičné spoločnosti na celom území EÚ bez národných regulačných odchýlok (ak nehovoríme o niektorých výnimkách). Dosiahnutie tohto zámeru dáva predpoklad na dlhé, komplikované, ale o to intenzívnejšie rokovania v pracovných skupinách pripravujúcich texty CRD IV/CRR.

Z procesno-legislatívneho režimu nariadenia vyplýva aj potreba revízie ustanovení regulácie na národnej úrovni. Keďže doterajšie znenia smerníc zahrnuté v národnej legislatíve budú zmenené, doplnené alebo zrušené, bude si to vyžadovať zásadne nový prístup k legislatívnym normám a taktiež bude potrebné preveriť možný dosah nariadenia až na úroveň principiálnych právnych noriem. Zároveň platí, že nariadenie je so smernicou vnútorne prepojené a na mnohých miestach odkazuje na ustanovenia smernice (CRD IV) a nie na ustanovenia slovenských právnych predpisov. Aby nevznikol právny chaos, je napriek vyššej právnej váhe nariadenia ako národnej legislatívy novou výzvou pre jeho „implementáciu“ na národnej úrovni aj pre Národnú banku Slovenska a jej odborné útvary.

Prvé znenie návrhu CRD IV/CRR predložila verejnosti Európska komisia v júli 2011. Tento návrh do veľkej miery vyvolal negatívne reakcie členských štátov. Následne boli vytvorené pracovné skupiny na národnej úrovni v členských krajinách, v centrálnych bankách alebo orgánoch dohľadu nad finančným trhom, ktoré na odborných stretnutiach v Bruseli predkladali a koordinovali svoje pripomienky, z dôvodu ochrany svojich trhov a národných kompetencií. Odborní pracovníci

Národnej banky Slovenska v spolupráci s Ministerstvom financií SR predložili niekoľko súborov pripomienok, ktoré boli úplne alebo čiastočne akceptované. Najčastejšie to boli oblasti zachovania dohľadu a vykazovacích povinností nad likviditou na národnej úrovni, akceptovania slovenských štátnych dlhopisov ako likvidných aktív, spolupráca domovských a hostovských dohľadov či otázky cezhraničných finančných prevodov.

Začiatkom roka 2012 nové dánske predsedníctvo predložilo tzv. prvý kompromisný návrh predsedníctva a zároveň oznámilo cieľ dosiahnuť zhodu s Radou EÚ počas jari a v júni s Európskym parlamentom. Teda dosiahnuť finálny text CRD IV/CRR k záveru svojho predsedníctva. Uzavretie kompromisného návrhu však bolo vzhľadom na uvedené skutočnosti komplikované, preto finálne (tzv. piate kompromisné znenie) bolo predložené na ECOFIN až začiatkom mája, čo znamenalo, že stanovený časový rámec nebude možné procesne dosiahnuť.

Záverečnou etapou prípravy novej CRD IV a CRR je trialóg európskych inštitúcií, ktorého proces bol spustený v máji tohto roka. Trialóg znamená hľadanie kompromisu medzi textami predloženými Európskou komisiou, Radou EÚ a Európskym parlamentom. Môže sa stať, že výsledné znenie bude výrazne odlišné od znenia zverejneného Komisiou alebo dosiahnutého v rámci kompromisného textu predsedníctva. Na vyššej úrovni sa začalo nové kolo predkladania pripomienok a snahy o dosiahnutie kompromisu, resp. o zachovanie už dosiahnutých formulácií. Domáce pracovné skupiny sú opäť v časovo limitujúcom procese zasielania pripomienok k jednotlivým textom, článok po článku, resp. vyjadrujú podporu jednému z navrhnutých znení, ktoré následne tlmočí na európskych pracovných skupinách náš zastupiteľský orgán v Rade EÚ na úrovni veľvyslanca či povereného experta/atašé.

Až po dohode na finálnom kompromisnom texte môže byť znenie CRD IV/CRR schválené v európskom legislatívnom procese. Keďže návrhy pracujú s termínom účinnosti od 1. januára 2013¹, možno predpokladať, že konečná dohoda o texte CRD IV/CRR by sa mala dosiahnuť v najbližších mesiacoch.

V smernici a nariadení je obsiahnutých viacero kvantitatívnych nástrojov na predchádzanie makroprudenciálnemu a systémovému riziku prostredníctvom tzv. kapitálových vankúšov, ako je napríklad vankúš na zachovanie kapitálu, proticyklický kapitálový vankúš, vankúš na krytie systémového rizika, ukazovateľ likvidity a finančnej páky či navýšenie kapitálu a kvalitnejšie kapitálové položky v jeho jednotlivých vrstvách (Tier I, II a III). Ich účinnosť nenastane automaticky s účinnosťou CRD IV/CRR, pretože regulácia zavádza prechodné obdobia, v rámci ktorých bude nutné zbierať, monitorovať a vyhodnocovať dáta. Výsledné hodnoty ukazovateľov (min. pri likvidite) môžu byť iné, ako sa navrhuje, pretože pri posúdení monitoringu je potrebné zohľadniť ich vplyv (závažne škodlivý) na podnikateľský a rizi-

kový profil inštitúcií v Únii, na finančné trhy alebo na hospodárske a bankové úvery, s osobitným zameraním na úvery pre malé a stredné podniky a na financovanie obchodu. Následne po takejto analýze bude nutné v zmysle mnohých článkov CRD IV/CRR pripraviť rad tzv. technických predpisov, metodických usmernení alebo technických odporúčaní pre Komisiu, ktoré sú v kompetencii Európskeho orgánu pre bankovníctvo (EBA) alebo iného orgánu európskeho dohľadu² s účinnosťou od 1. 1. 2013 do roku 2016. Pre zaujímavosť, takýchto odkazov s termínom vydania len v roku 2013 je 41. To znamená, že dnešný rozsah návrhu regulácie nie je konečný, napriek jeho robustnosti.

V nasledujúcej časti predstavujeme nové nastavenie regulácie a najzásadnejšie témy, ktoré NBS pripomienkovala v minulom období.

Návrh regulácie, okrem tzv. kapitálových vankúšov, ktoré v drobných zmenách vychádzajú z ustanovení Bazileja III, prináša nový rozmer v nastavení regulácie úverových inštitúcií a investičných spoločností. Zjednodušene povedané, dochádza k transformácii rozmeru regulácie a dohľadu z národného na európsky. Upevňovanie stability finančného systému európskych bankových skupín dostáva vyššiu prioritu ako stabilita častí (zastúpených lokálnymi či národnými trhmi), a to z dôvodu hladkého fungovania vnútorného európskeho bankového trhu. Nový pohľad sa nesie v dvoch základných nových líniách, a to v chápaní stresových podmienok a regulačno-dohľadovej dimenzie Únie.

Stresové podmienky, a teda aj opatrenia na ich predchádzanie a zmiernenie sa hodnotia v dvoch rovinách, ako kombinácia stresu zasahujúceho jednu inštitúciu a/alebo celkového stresu vo finančnom sektore, rozsahom významného a zasahujúceho viacero inštitúcií.

V druhej línii, pri prijímaní rozhodnutí, by mal príslušný národný orgán zvažovať ich vplyv nielen na finančnú stabilitu svojej jurisdikcie, ale aj vo všetkých ostatných dotknutých členských štátoch. Keďže výkon dohľadu a regulácie na domácom (v prípade pobočiek) alebo v určitých prípadoch na konsolidovanom (prípád matky a dcér) základe má vyššiu váhu, návrh regulácie apeluje na užšiu a pravidelnú spoluprácu a lepšiu konvergenciu postupov regulácie a dohľadu príslušných členských štátov. K tomu patrí aj lepšia vzájomná výmena informácií medzi príslušnými orgánmi a centrálnymi bankami a inými orgánmi s podobnou funkciou. Orgánom, ktorý by mal takúto spoluprácu podporovať a posilňovať, ale zároveň byť aj určitým arbitrom v sporoch, je EBA. Na druhej strane regulácia vyžaduje aj spoluprácu a nové povinnosti od rôznych európskych inštitúcií dohľadu, ako je EIOPA, ESMA či ESRB.

Dlho diskutovanou i komplikovanou témou bola oblasť úplnej harmonizácie, ktorej cieľom bolo zaviesť všeobecné požiadavky a odstrániť národné voľby (doteraz používané prísnejšie pravidlá, ako sa umožňuje v predchádzajúcich smerniciach). Čo by znamenalo, že nemožno používať

¹ Európsky parlament v rámci trialógu navrhol termín implementácie smernice k 1. 1. 2014.

² EIOPA – Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov, ESMA – Európsky orgán pre cenné papiere a trhy, ESRB – Európsky výbor pre systémové riziká.

3 Aktualné ide o opatrenie NBS č. 18/2008 o likvidite bánk a pobočiek zahraničných bánk a o postupe riadenia rizika likvidity bánk a likvidity pobočiek zahraničných bánk.

prísnejšie národné regulačné pravidlá napríklad na stanovenie kapitálových požiadaviek bánk, ktoré by zohľadňovali aktuálnu situáciu v dohliadanom subjekte. Štát nebude môcť uplatniť prísnejšie pravidlá, ak banke hrozia vážne problémy so solventnosťou. V niektorých prípadoch členské štáty argumentovali, že už dnes majú vyššiu úroveň kapitálovej požiadavky, ktorú si chcú ponechať, čo sa však neakceptovalo. Ďalšou témou bol presun kompetencií z príslušného národného orgánu na orgán, ktorý vydal povolenie na činnosť, čo znamená, že zahraničné pobočky bánk budú podľa návrhu bez reálnej kontroly národného orgánu v jeho jurisdikcii, dokonca nebudú mať ani len oznamovaciu (vykazovaciu) povinnosť voči národnému orgánu dohľadu.

Požiadavky na vyššiu flexibilitu sa zdôvodňovali fiškálnou zodpovednosťou a nutnosťou implementovať makroprudenciálnu politiku, ak je ohrozená stabilita na národnej úrovni, resp. stabilita významnej úverovej spoločnosti. V otázke chápania finančnej stability a s tým spojenej maximálnej harmonizácie je najvýraznejší rozdiel. Európska komisia ju chápe ako stabilitu veľkých bankových skupín, kým na národnej úrovni sa chápe ako stabilita častí – menších bankových domov, ale významných pre danú jednotlivú ekonomiku členského štátu, čím sa zabezpečí stabilita celku. Udržanie stability jedného členského štátu by malo byť záujmom celej EÚ, pretože osobitne v oblasti finančného trhu je dôvera účastníkov trhu k členovi EÚ kľúčovým faktorom stability Únie. Európska komisia dlhodobo zdôvodňovala primeranú flexibilitu použitím nástrojov cez pilier II.

Úplne novou oblasťou európskej regulácie je šiesta časť CRR o riadení likvidity. Zavádza nové ukazovatele likvidity, takzvané LCR (*Liquidity coverage requirement*) a SFR (*Stable funding requirement*), z ktorých prvý bude povinné plniť od roku 2016 a druhý bude určený len na špeciálne výkazníctvo. LCR je pozitívnym aspektom, vyžaduje od bánk kryť rozdiel medzi kladnými a zápornými finančnými tokmi likvidnými aktívami počas tridsiatich dní. Rozlišuje a určuje likvidné a nelikvidné aktíva a ďalej ich zatrieduje do vysokej a extrémne vysokej likvidnej i kreditnej kvality. Nedovoľuje dvakrát započítavať kladné peňažné toky a likvidné aktíva. Regulácia sa venuje detailne položkám súvahy na strane aktív i pasív a priraďuje im príslušné zrážky (*haircuts*). Banky sa budú musieť pozerať na jednotlivé položky viac v kombinácii s likvidnou kvalitou, ako len z úrovne ich výnosnosti. Taktiež bude potrebná detailnejšia práca pri priradovaní stability pasív v čase stresových podmienok, podľa toho, od akého klienta, z akého distribučného kanála či meny finančné pasívum pochádza. Obdobie do zavedenia LCR bude náročné jednak pre banky z pohľadu výkazníctva a jednak pre pracovné skupiny v EBA, ktoré majú za úlohu ich vyhodnotiť a pripraviť konkrétne hodnoty na krytie pasív vystavených v čase stresu zvýšenému odlevu.

Slovensko je jednou z krajín, ktoré má tému likvidity pokrytú národným predpisom už viac než desať rokov,³ čo nie je a v minulosti nebolo samozrejmosťou vo všetkých členských štátoch. Existenciu a ďalšie zotrvanie takéhoto opatrenia podporuje aj nové znenie CRR, ktoré dovoľuje podporovať alebo aj zaviesť národné ustanovenia až do času zavedenia LCR a SFR.

Menej pozitívnou novinkou je, že v oblasti riadenia likvidity budú požiadavky na likviditu stanovené na úrovni finančnej skupiny a nie na úrovni pobočky zahraničnej banky. V prípade dcérskych spoločností je možné vytvoriť tzv. *liquidity sub-group*, ktorá bude vyžadovať plnenie likvidity nie na osobitnom (sólo) základe, ale na celoskupinovom základe, čo znamená centrálnu manažovanie likvidity, bez možnosti zasiahnuť zo strany hospodárskeho štátu. Štát nebude môcť uplatniť prísnejšie pravidlá voči banke, ktorej hrozia vážne problémy s likviditou. Finančná skupina bude môcť siahnuť likviditu z banky (dcéry) v jednom štáte s cieľom pomôcť svojej banke v inom štáte bez toho, aby centrálna banka mohla posúdiť vplyv na banku vo svojej jurisdikcii. Viaceré členské štáty nesúhlasili s presunom zodpovednosti za dohľad nad likviditou pobočiek na domovských regulátorov. Európska komisia však argumentovala, že cieľom je efektívnejšia štruktúra dohľadu, ktorý bude umožnený aj vďaka zavedeniu jednotných kvantitatívnych požiadaviek na likviditu.

V rámci rokovaní Rady EÚ bol nakoniec prijatý kompromis, ktorý v prípade identifikácie makroprudenciálneho alebo systémového rizika na národnej úrovni dovoľuje zaviesť príslušnému národnému orgánu prísnejšie pravidlá prostredníctvom nástrojov, ako sú napr. proticyklický vankúš, vankúš na systémové riziko, zmena rizikových váh na úvery zabezpečené nehnuteľnosťou, požiadavky na likviditu, zvýšenie rizikových váh a pod. Možno ich však prijať až po zdôvodnení, schválení ESRB, EBA, Európskou komisiou a Radou, ale len na časovo obmedzené obdobie a len pre jednu krajinu.

Na záver možno povedať, že úplná harmonizácia (*Single rule book*) v pripravovanej regulácii zvyšuje veľké európske bankové skupiny a teda aj ich ekonomiky pred menšími bankovými skupinami, avšak významnými pre stabilitu národných ekonomík. Z pohľadu manažovania regulácie sú prínosy novej CRD IV/CRR napriek mnohým pozitívam na ekonomiku a stabilitu finančného systému otáznave a jej dopad bude možné objektívne zhodnotiť až s odstupom času. Na druhej strane jej finálna podoba vzhľadom na zverejnenie dokumentu o tzv. bankovej únii a neukončený proces trialógu môže byť iná, ako je dnešný stav, najmä v oblasti flexibility dosiahnutej rokovaniami počas pripomienkového konania na úrovni Rady EÚ.

Odhliadnuc od finálneho výsledku môžeme s určitosťou povedať, že nás čaká obdobie zavádzania výrazných zmien a množstva práce tak na strane súkromného sektora, ako aj na strane regulátora a legislatívneho procesu.

Solventnosť II – nový systém regulácie v poisťovníctve

Dňa 25. novembra 2009 bola schválená smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2009/138/ES o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia – Solventnosť II, a tým bol položený základný kameň pre zavedenie harmonizovaného rizikovo orientovaného režimu regulácie a dohľadu v poisťovníctve vo všetkých členských krajinách Európskej únie.

Hlavným cieľom novej regulácie v poisťovníctve je ochrana poisťníkov a oprávnených osôb v prepojení na finančnú stabilitu dohliadaných subjektov. Samotným pojmom Solventnosť II sa niekedy zvyknú označovať len nové prvky regulácie predstavujúce „revolučnú“ zmenu oproti súčasným pravidlám v poisťovníctve. Tieto prvky sa členia na kvantitatívne požiadavky (označované aj ako „pilier I“) a kvalitatívne požiadavky (označované aj ako „pilier II“) a požiadavky na transparentnosť (označované aj ako „pilier III“). Základným princípom, rozdielnym oproti súčasným pravidlám, je trhové oceňovanie aktív a pasív, kvantitatívne oceňovanie rizík a ich prepojenie na kapitálové požiadavky. Avšak Solventnosť II nie je len o výpočtoch, vyžaduje tiež prepojenie rozhodovacích procesov manažmentu s ohodnotením rizika. Solventnosť II má potenciál nielen zabezpečiť dostupnosť zdrojov pre výplaty poisteným a ďalším príjmom poistných plnení prostredníctvom dostatočného kapitálu dohliadaných subjektov na krytie rizík, ktorým čelia, ale aj zlepšiť spôsob vykonávania poisťovacej činnosti poisťovňami a prispôsobiť výkon dohľadu novým prístupom a metódam oceňovania rizík.

Napriek skutočnosti, že smernica Solventnosť II určila termín transpozície na 31. októbra 2012, jej implementácia bez prijatých vykonávacích predpisov nie je možná. Dôvodom je, podľa nášho názoru, príliš komplikovaný systém a volatilita kapitálových požiadaviek vzhľadom na hlavný princíp Solventnosti II, a to trhové oceňovanie aktív a pasív. V čase prípravy týchto vykonávacích predpisov bola Európa zasiahnutá finančnou krízou, preto de Larosièrova skupina predložila 25. februára 2009 správu, ktorá odporučila vytvorenie nového modelu dohľadu nad európskymi finančnými inštitúciami a trhmi v záujme posilnenia všeobecnej finančnej stability v Európskej únii. V nadväznosti na túto správu Európska rada navrhla koncept vytvorenia Európskeho systému orgánov finančného dohľadu, ktorý zahŕňa tri nové európske orgány dohľadu na základe nariadení Európskeho parlamentu a Rady (1093/2010, 1094/2010

a 1095/2010). Tieto nariadenia predstavujú právny základ novej európskej architektúry dohľadu, tzv. európskeho systému finančného dohľadu.

Nariadením Európskeho parlamentu a Rady č. 1094/2010 sa zriadil Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (ďalej len „EIOPA“) a následne Európska komisia 19. januára 2011 prijala návrh smernice Omnibus II, na zmenu a doplnenie okrem iného smernice Solventnosť II s cieľom zohľadniť novú architektúru dohľadu nad poistením, a najmä zriadenie EIOPA. Do návrhu smernice Omnibus II sa takisto zahrnuli ustanovenia na odloženie dátumu na transpozíciu a dátumu uplatňovania smernice Solventnosť II a dátumu zrušenia smernice Solventnosť I. Keďže výbor pre hospodárske a menové veci Európskeho parlamentu (ECON) vydal svoje stanovisko k návrhu smernice Omnibus II až 22. marca 2012 a trojstranné rokovanie medzi Európskym parlamentom, Európskou radou a Komisiou nebolo ukončené, hlasovanie o smernici Omnibus II sa neuskutočnilo v pôvodne plánovanom termíne.

Z dôvodu zabezpečenia právnej istoty bolo potrebné upraviť dátum transpozície a dátum účinnosti smernice Solventnosť II a dátum zrušenia pôvodne platných smerníc (tzv. Solventnosť I), a preto bola dňa 12. septembra 2012 schválená smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2012/23/EÚ, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2009/138/ES (Solventnosť II), tzv. *Quick Fix Directive*. V súčasnosti je dátum transpozície stanovený na 30. júna 2013 a dátum účinnosti na 1. januára 2014.

Vykonávacie predpisy k smernici Solventnosť II, ktoré budú vydané formou nariadenia a usmernenia EIOPA, budú stanovovať ďalšie podrobnosti nového systému regulácie v poisťovníctve. Keďže smernica Omnibus II stále nie je prijatá, nie je možné zverejniť text týchto návrhov, a preto prinášame podrobnejšie informácie o vybraných častiach regulácie, konkrétne požiadavky na vhodnosť a odbornosť osôb v režime Solventnosť II a outsourcing.

Odbornosť a dôveryhodnosť osôb v režime Solventnosť II

JUDr. Katarína Krajčovičová
Národná banka Slovenska

Požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť osôb, ktoré skutočne riadia poisťovňu¹ alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie v uvedených subjektoch upravuje smernica Solventnosť II v rámci systému správy a riadenia v čl. 42 a 43 s tým, že podrobnejšiu právnu úpravu bude obsahovať vykonávací právny predpis vo forme nariadenia EÚ a usmernenia (guidelines), ktoré bude vydávať EIOPA.

¹ Požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť osôb sa v zmysle smernice vzťahujú okrem poisťovne aj na osoby, ktoré skutočne riadia poisťovňu, pobočku zahraničnej poisťovne alebo pobočku zahraničnej poisťovne z iného ako členského štátu EÚ alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie v uvedených subjektoch.

Z dôvodu stručnej právnej úpravy požiadaviek na odbornosť a dôveryhodnosť osôb, ktoré skutočne riadia poisťovňu alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie v smernici Solventnosť II (ďalej len „smernica“), ako aj vzhľadom na skutočnosť, že vykonávací právny predpis a odporúčania EIOPA sú v štádiu prípravy, vzniká pri interpretácii príslušných ustanovení smernice množstvo otázok a nejasností.

Jednou z podstatných otázok vznikajúcich pri interpretácii príslušných ustanovení smernice je otázka, aký je okruh osôb, na ktoré sa požiadavky smernice vzťahujú, keďže smernica a rovnako ani návrh vykonávacieho právneho predpisu neobsahujú definíciu osôb, ktoré skutočne riadia poisťovňu alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie. Tieto osoby budú definované v odporúčaniach EIOPA, pričom, vychádzajúc z diskusií v rámci EIOPA, za osoby, ktoré skutočne riadia poisťovňu sa budú považovať členovia správneho, riadiaceho alebo kontrolného orgánu (konkrétny orgán závisí od legislatívy jednotlivých členských štátov), ako aj vedúci zamestnanci zodpovední za implementáciu rozhodnutí prijatých štatutárnym orgánom. To znamená, že v zmysle nášho právneho poriadku osobami, ktoré skutočne riadia poisťovňu, budú členovia štatutárneho orgánu a vedúci zamestnanci. Druhý okruh osôb, na ktoré sa podľa smernice vzťahujú požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť, zahŕňa osoby, ktoré zabezpečujú výkon štyroch kľúčových funkcií v rámci systému správy a riadenia, a to funkcie rizikového manažmentu, funkcie zabezpečenia súladu s predpismi, aktuárskej funkcie a funkcie interného auditu. Za osoby vykonávajúce kľúčové funkcie sa budú považovať aj ďalšie osoby vykonávajúce činnosti špecifického významu pre fungovanie poisťovne, ktoré si určí poisťovňa.

Smernica umožňuje, aby vnútroštátna legislatíva podrobnejšie upravila požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť osôb, ktoré skutočne riadia poisťovňu alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie. Z diskusií s Ministerstvom financií SR však vyplýva, že nový zákon o poisťovníctve bude pravdepodobne obsahovať presne definované požiadavky len na dôveryhodnosť, a to obdobne ako súčasná právna úprava. Požiadavky na odbornosť budú

definované rovnako ako v čl. 42 smernice, t. j. vo všeobecnej rovine.

Požiadavky na odbornosť osôb, ktoré skutočne riadia poisťovňu alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie, zahŕňajú náležité odborné vedomosti, skúsenosti v poisťovnom sektore, v inom finančnom sektore alebo v inej oblasti vo vzťahu k činnostiam, ktoré bude osoba vykonávať, ako aj finančné, účtovné, manažérske a aktuárske znalosti. Stanovenie rozsahu požiadaviek na odbornosť, ako aj vymedzenie osôb, na ktoré sa tieto požiadavky budú vzťahovať, je v kompetencii poisťovne s tým, že orgán dohľadu je oprávnený sa k tomu vyjadriť. Členovia štatutárneho orgánu by mali mať tzv. kolektívnu znalosť minimálne v nasledujúcich oblastiach:

- poisťný trh a iné finančné trhy (znalosť trhového prostredia, v ktorom poisťovňa vykonáva činnosť, znalosť potrieb poisťníkov),
- obchodná stratégia a obchodný model (detailná znalosť obchodnej stratégie a obchodného modelu poisťovne),
- systém správy a riadenia (rizikový manažment, schopnosť zhodnotiť rozhodnutia a kontrolovať činnosť poisťovne),
- finančné a aktuárske analýzy (schopnosť vyhodnotiť finančné a aktuárske informácie, identifikovať kľúčové otázky, kontrolovať tieto oblasti a následne prijať opatrenia),
- regulátorne požiadavky (znalosť regulátornych požiadaviek na výkon činnosti poisťovne, schopnosť bez zbytočného odkladu reagovať na zmeny regulátornych požiadaviek).

Pri posudzovaní splnenia požiadaviek na odbornosť orgánom dohľadu musí byť – na rozdiel od dôveryhodnosti – zachovaný princíp proporcionality ako jeden zo základných princípov Solventnosti II. To znamená, že pri posudzovaní požiadaviek na odbornosť je potrebné zohľadniť povahu, zložitost', rozsah činnosti poisťovne, ako aj pracovnú pozíciu príslušnej osoby.

Napriek tomu, že požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť sa v smernici vzťahujú len na osoby, ktoré skutočne riadia poisťovňu alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie, z návrhu vykonávacieho právneho predpisu, ako aj z diskusií v rámci EIOPA vyplýva, že každý zamestnanec poisťovne

by mal byť dôveryhodnou osobou a odborne spôsobilý primerane k svojej pracovnej pozícii.

Čo sa týka dôveryhodnosti osôb, ktoré skutočne riadia poisťovňu alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie, jedným z dokladov preukazujúcich dôveryhodnosť osoby podľa čl. 43 smernice je výpis z registra trestov. Cudzí štátny príslušník predloží orgánu dohľadu v hostiteľskom členskom štáte obdobné potvrdenie vydané príslušným orgánom štátu jeho obvyklého pobytu alebo štátu, v ktorom sa v posledných troch rokoch zdržoval. Ak tento štát nevydáva uvedený dokument, možno ho nahradiť prísažným vyhlásením. V členských štátoch, kde neexistuje žiadne ustanovenie o prísažnom vyhlásení možno tento doklad o dôveryhodnosti nahradiť čestným vyhlásením vykonaným dotknutým cudzím štátnym príslušníkom pred príslušným súdnym alebo správny orgánom, prípadne notárom v tomto štáte. Súčasťou dôveryhodnosti osoby je aj tzv. finančné zdravie, teda že na dotknutú osobu nebol vyhlásený konkurz. Ďalšie požiadavky na preukázanie dôveryhodnosti, ako aj možnosť uznania príslušnej osoby za dôveryhodnú orgánom dohľadu za splnenia určitých podmienok by mali byť, vychádzajúc z diskusií s Ministerstvom financií SR, presne vymedzené v novom zákone o poisťovníctve, a to obdobným spôsobom ako súčasná právna úprava.

Na rozdiel od súčasnej právnej úpravy sa nebude vyžadovať predchádzajúci súhlas Národnej banky Slovenska s osobami, ktoré budú skutočne riadiť poisťovňu alebo budú zodpovedné za výkon iných kľúčových funkcií, ale len oznámenie týchto osôb orgánu dohľadu vrátane poskytnutia všetkých relevantných informácií na posúdenie, či navrhovaná osoba spĺňa všetky požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť. Minimálny rozsah informačných povinností ustanoví príloha k odporúčaniam EIOPA (napr. pracovná pozícia, zdôvodnenie osoby, dátum začatia výkonu činnosti atď.) Národná banka Slovenska následne v rámci stanovenej lehoty vyhodnotí poskytnuté informácie. Ak zistí, že príslušná osoba nespĺňa požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť, je oprávnená požadovať od poisťovne, aby navrhovanú osobu nevymenovala do funkcie, resp. aby ju nahradila inou

osobou. Zároveň bude poisťovňa povinná bez zbytočného odkladu oznamovať Národnej banke Slovenska akékoľvek zmeny súvisiace s osobami, ktoré budú skutočne riadiť poisťovňu alebo budú zodpovedné za výkon iných kľúčových funkcií.

Poisťovňa, ktorá bude mať záujem zveriť výkon niektorej funkcie alebo jej časť inému subjektu (outsourcing), bude v zmysle novej regulácie povinná oznámiť Národnej banke Slovenska osobu, ktorá bude mať v rámci poisťovne zodpovednosť za kľúčovú funkciu alebo časť funkcie zverenej inej osobe, pričom táto osoba bude musieť spĺňať požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť. Rovnako budú musieť spĺňať požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť aj osoby, ktoré budú zabezpečovať výkon funkcie alebo jej časti u poskytovateľa služby.

S cieľom zabezpečiť, aby osoby, ktoré skutočne riadia poisťovňu alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie spĺňali po celý čas výkonu svojej funkcie požiadavky na odbornosť a dôveryhodnosť, návrh vykonávacieho právneho predpisu ukladá poisťovní povinnosť vypracovať v tejto oblasti písomnú koncepciu. Z diskusií v rámci EIOPA vyplýva, že predmetná koncepcia by mala zahŕňať najmä:

- postup na oznamovanie osôb Národnej banke Slovenska,
- postup na zhodnotenie odbornosti a dôveryhodnosti osôb, ktoré skutočne riadia poisťovňu alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie,
- situácie, v ktorých bude potrebné opätovne prehodnotiť odbornosť a dôveryhodnosť osôb,
- postup na zhodnotenie odbornosti a dôveryhodnosti ďalších zamestnancov vykonávajúcich činnosti špecifického významu pre fungovanie poisťovne.

Náležitá odbornosť a dôveryhodnosť osôb, ktoré skutočne riadia poisťovňu alebo vykonávajú iné kľúčové funkcie, patria medzi základné predpoklady pre zdravé fungovanie poisťovne, a preto je dôležité, aby na jednej strane poisťovňa správne nastavila postup na zhodnotenie odbornosti a dôveryhodnosti príslušných osôb a konala podľa neho a na druhej strane aby orgán dohľadu v rámci svojej pôsobnosti včas identifikoval potenciálne nedostatky v činnosti poisťovne.

Zverenie výkonu poisťovacej činnosti

Mgr. Štefan Velčický
Národná banka Slovenska

Zverenie výkonu činnosti (outsourcing) je nástroj, ktorý sa často využíva na znižovanie nákladov a zvyšovania efektivity firiem. Hoci sa zo začiatku využíval najmä vo výrobných odvetviach, jeho aplikácia sa pomerne rýchlo rozšírila aj do iných odvetví, finančné inštitúcie nevynechávajú.

Outsourcingom sa vo všeobecnosti rozumie proces, pri ktorom spoločnosť deleguje činnosti vedľajšieho, resp. podporného charakteru zo svojej vnútornej štruktúry na inú spoločnosť, ktorá sa na výkon takýchto činností špecializuje. Firmy tak chcú dosiahnuť zníženie vynaložených nákladov na zverené činnosti alebo potrebujú uvoľniť vnútorné kapacity na výkon hlavnej podnikateľskej činnosti. Konečným výsledkom by malo byť zvýšenie konkurencieschopnosti na trhu. Samozrejme, outsourcing nie je samospasiteľný nástroj, ktorý by sa mohol využívať bez dôsledného zhodnotenia potenciálnych rizík. Každá firma by mala vykonať analýzu nákladovosti, pričom do úvahy by mala brať okrem znížených priamych nákladov aj dodatočné náklady spojené s outsourcingom (napr. na komunikáciu s inou spoločnosťou, na kontrolu kvality, právny servis). Problémom sú predovšetkým skryté náklady, ktoré môžu ekonomickú výhodnosť outsourcingu úplne vyvrátiť (napr. prípadné chyby výrobku či služby spôsobené nekvalitnou subdodávkou, poškodenie dobrého mena atď.).

Práve potenciálne riziká spojené so zverením výkonu činností poisťovne na iný subjekt boli v minulosti jedným z dôvodov, prečo nebol outsourcing v zmysle zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov povolený. Ďalším argumentom v neprospech outsourcingu bola skutočnosť, že orgán dohľadu nemal právomoci, ktoré by mu umožnili vykonávať efektívny dohľad nad činnosťami, ak by ich poisťovne zverili nedohliadaným subjektom. V poslednom rade sa vychádzalo z toho, že poisťovaciu činnosť môžu vykonávať iba poisťovne na základe osobitného povolenia a žiadny iný subjekt nemá právo vykonávať takúto činnosť. Teda aj v prípade, ak by poisťovňa mala právo zveriť určitý proces v rámci poisťovacej činnosti inému subjektu, mohla by to byť len iná poisťovňa. Keďže by však išlo o konkurenčnú spoločnosť, zvereniu výkonu činnosti by s veľkou pravdepodobnosťou bránil potenciálny konflikt záujmov.

Zákon č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) však už priniesol úpravu otázky zverenia činností. Podľa § 14 ods. 1 zákona môže poisťovňa alebo zaistovňa na základe zmluvy o zverení činností zveriť

jednu činnosť alebo viac činností inej osobe, ktorá je oprávnená na výkon zverených činností. To znamená, že poisťovňa alebo zaistovňa je oprávnená určité činnosti v zmysle zákona preniesť na iné fyzické alebo právnické osoby. Rozsah týchto činností nie je v zákone definovaný, ale je ohraničený výpočtom činností, ktoré poisťovňa alebo zaistovňa nemôže zveriť inej osobe (§ 14 ods. 1). Patrí sem:

- prijímanie alebo preberanie poisťných rizík,
- ohodnocovanie poisťných rizík a ich riadenie,
- tvorba technických rezerv a tvorba garančného fondu,
- pasívne zaistenie.

Ostatné činnosti definované zákonom je poisťovňa alebo zaistovňa oprávnená zveriť inej fyzickej alebo právnickej osobe za podmienok stanovených v § 14 zákona o poisťovníctve. Poisťovňa alebo zaistovňa na základe § 4 ods. 5 zákona je oprávnená vykonávať činnosti, na ktoré jej bolo udelené povolenie podľa § 5 ods. 1 alebo § 8 ods. 1 zákona a činnosti s nimi súvisiace. Národná banka Slovenska udeľuje podľa § 5 ods. 1 zákona povolenie na výkon poisťovacej činnosti a podľa § 8 ods. 1 zákona povolenie na výkon zaistovacej činnosti. Zákonodarca v § 14 zákona použil pojem „činnosti“ so zámerom obsiahnuť všetky relevantné činnosti upravené zákonom, t. j. zabezpečenie dostatočnej kontroly nad činnosťami, ktoré svojou povahou a rozsahom sú primárnymi vzhľadom na výkon poistenia, resp. zaistenia. Zákon v § 14 ods. 2 a 5 stanovuje poisťovniam alebo zaistovniam podmienky, za ktorých je možné zveriť činnosti inej právnickej osobe. V prípade, že tieto podmienky nie sú dostatočne preukázané, je Národná banka Slovenska oprávnená zamietnuť uzatvorenie zmluvy o zverení činnosti. Je teda zjavné, že poisťovňa alebo zaistovňa musí v prípade zverenia poisťovacej a zaistovacej činnosti a s nimi súvisiacich činností postupovať podľa ustanovení § 14, teda zmluva o zverení týchto činností musí prejsť procesom podľa § 14 zákona. V záujme zvyšovania efektivity a zníženia administratívnej záťaže v prípadoch, keď poisťovňa alebo zaistovňa má úmysel uzatvoriť viacero zmlúv s väčším počtom subjektov, pričom predmet zmlúv, práva a povinnosti zmluvných strán budú rovnaké (napr. výkon obhliadky motorových vozidiel), je poisťovňa

alebo zaistovňa povinná oznámiť zámer zveriť uvedenú činnosť spolu s návrhom zmluvy o zverení činnosti iba v prípade prvej zmluvy. Poistovňa alebo zaistovňa je však už v čase oznámenia zámeru zveriť činnosť iným subjektom povinná upozorniť Národnú banku Slovenska na skutočnosť, že plánuje obdobnú zmluvu uzatvárať aj s ďalšími subjektmi. Následne je povinná oznámiť Národnej banke Slovenska subjekty, s ktorými uzatvorí alebo zruší zmluvu s identickými zmluvnými podmienkami, ako bola prvá zmluva, ktorá prešla procesom schvaľovania v zmysle § 14 zákona o poisťovníctve, a zároveň formou čestného prehlásenia preukáže splnenie vecných, personálnych a organizačných predpokladov na výkon zverených činností. V prípade, ak by nová zmluva alebo dodatok ku zmluve obsahovali nové, resp. zmenené zmluvné podmienky, je poisťovňa alebo zaistovňa povinná predložiť všetky doklady v zmysle § 14 zákona o poisťovníctve. Na druhej strane z ustanovení § 14 zákona nemožno vyvodiť povinnosť poisťovne alebo zaistovne predkladať Národnej banke Slovenska na schválenie zverenie akejkoľvek činnosti. Každá poisťovňa alebo zaistovňa popri výkone poisťovacej alebo zaistovacej činnosti a s nimi súvisiacich činností vykonáva ďalšie činnosti bežného prevádzkového charakteru. Tieto činnosti nie sú upravené ustanoveniami zákona o poisťovníctve a ani iné právne predpisy platné na území Slovenskej republiky nepredpisujú poisťovníam alebo zaistovníam osobitný schvaľovací postup pre zverenie týchto činností. Napokon, výkon týchto činností ani nepodlieha povolovaciemu konaniu a nie je predmetom dohľadu Národnej banky Slovenska.¹

Nové regulatórne požiadavky poisťovní, ktoré sú predmetom režimu Solventnosť II, zásadným spôsobom vstupujú aj do úpravy zverenia výkonu činností poisťovní. Základným právnym aktom je rámcová smernica Solventnosť II, ktorá v článku 49 stanovuje pomerne úsporným spôsobom pravidlá zverenia výkonu činností. Poisťovňa bude v zmysle ods. 1 tohto ustanovenia niesť plnú zodpovednosť za plnenie uvedených regulatórnych požiadaviek aj v prípade, ak zverí výkon funkcií alebo akýchkoľvek činností poistenia alebo zaistenia inému subjektu. Smernica práve týmto ustanovením do budúca vylučuje akékoľvek obmedzenie outsourcingu v rozsahu, ako dnes stanovuje § 14 ods. 1 zákona o poisťovníctve. Znamená to, že poisťovňa bude oprávnená po implementácii smernice Solventnosť II do slovenskej právnej úpravy zveriť aj výkon takých činností, ktorých zverenie bolo doteraz zákonom zakázané.

Činnosti, ktoré podľa v súčasnosti platnej právnej úpravy nemôžu byť zverené, však určite budú patriť ku kritickým a dôležitým funkciám v rámci poisťovne a práve zverenie kritických a dôležitých činností upravuje smernica podrobnejšie. Podľa článku 49 ods. 2 zverenie kritických a dôležitých činností nesmie viesť k podstatnému zhoršeniu kvality systému správy a riadenia, nadmernému zvýšeniu operačného rizika, zhoršeniu schopnosti vykonávať dohľad a narušeniu nepretržitého

poskytovania uspokojivej služby poistníkom/poisteným. Ide o požiadavky, ktoré sa musia splniť kumulatívne a poisťovňa bude povinná pred zverením výkonu takýchto činností vždy analyzovať splnenie predmetných kritérií. Poisťovne budú zároveň povinné včas informovať orgán dohľadu o svojom zámere zveriť výkon kritických alebo dôležitých funkcií alebo činností, ako aj o akomkoľvek následnom dôležitom vývoji v súvislosti s týmito funkciami alebo činnosťami. Do budúca práve v súvislosti s článkom 49 ods. 3 smernice Solventnosť II možno predpokladať diskusiu týkajúcu sa splnenia predmetnej povinnosti, či už zo strany orgánu dohľadu alebo zo strany poisťovní. Smernica Solventnosť II totiž neurčila presnú lehotu, dokedy je poisťovňa povinná informovať orgán dohľadu o zámere zveriť výkon činností, iba stanovila, že sa tak musí urobiť včas. Smernica Solventnosť II síce priamo v článku 38, resp. 49, nestanovuje orgánu dohľadu obdobnú právomoc zamietnuť zámer zveriť výkon činností (ako v súčasnosti platnom zákone), v zmysle článku 34 ods. 2 však orgány dohľadu majú právomoc prijať akékoľvek potrebné opatrenia, v prípade potreby aj opatrenia správnej a finančnej povahy, voči poisťovníam alebo zaistovníam a členom ich správnych orgánov, riadiacich orgánov alebo kontrolných orgánov. Z uvedeného vyplýva, že ak Národná banka Slovenska z predloženého zámeru zveriť výkon činnosti usúdi, že nie sú naplnené kritériá stanovené smernicou, bude mať právo voči poisťovní efektívne zasiahnuť. Napokon smernica Solventnosť II v článku 38 dáva orgánu dohľadu nové dodatočné právomoci aj v súvislosti s prevádzkovateľom služby, ktorému sa činnosti zverujú. Poskytovateľ služby musí v každom okamihu spolupracovať s orgánmi dohľadu poisťovne v súvislosti so zvereným výkonom činnosti a akékoľvek informácie súvisiace s výkonom zverenej činnosti musia byť prístupné poisťovní, jej auditorom a orgánu dohľadu. V neposlednom rade orgán dohľadu musí mať skutočný prístup k prevádzkovým priestorom poskytovateľa služby a musí mať možnosť uplatňovať tieto prístupové práva. Okrem povinností stanovených v článku 49 je poisťovňa v súvislosti so zverením výkonu činností v článku 41 ods. 3 povinná vypracovať a uplatňovať koncepciu zverenia výkonu činností. Touto koncepciou sa rozumie interný právny predpis (predpísaná je písomná forma), ktorý stanoví podrobné pravidlá outsourcingu v rámci poisťovne. Uvedený právny predpis musí byť účinný v čase pred zámerom zveriť prvýkrát výkon činnosti inému subjektu.

V nadväznosti na prijatú smernicu je v súčasnosti v štádiu prípravy vykonávací právny predpis upravujúci požiadavky na systém správy a riadenia poisťovní, pričom jeho osobitná časť sa bude venovať outsourcingu. Diskusia prebiehajúca na európskej úrovni naznačuje, že pripravované nariadenie bude obsahovať podrobnejšie pravidlá pre prípad zverenia kritických alebo dôležitých funkcií a povinné náležitosti zmluvy o zverení výkonu činnosti. Keďže diskusia zatiaľ nie je uzavre-

¹ Základným výkladovým pravidlom sú na tento účel priamo ustanovenia § 14 ods. 5 zákona. Z povahy týchto ustanovení jasne vyplývajú pravidlá, ktoré sú určujúce pre celú problematiku zverenia činností a ktoré musia byť splnené zároveň:

- ide o činnosti prevádzkového charakteru alebo iného doplnkového charakteru,
- zverenie týchto činností relevantným spôsobom neovplyvňuje výkon poisťovacej činnosti, zaistovacej činnosti a s nimi súvisiacich činností,
- zverenie týchto činností neohrozuje záujmy klientov poisťovne,
- zverenie týchto činností nebráni vo výkone účinného dohľadu nad poisťovňou,
- zverenie týchto činností neovplyvní negatívnym spôsobom ekonomické výsledky poisťovne.

Ak zverenie činnosti naplní všetky vyššie uvedené znaky, nespadá pod schvaľovací proces v rámci § 14 zákona a Národná banka Slovenska zverenie týchto činností neposudzuje.

tá, nasledujúce informácie môžu byť pozmenené, resp. doplnené. Poistovňa bude musieť v prípade zverenia kritických alebo dôležitých funkcií vykonať dôsledné zhodnotenie schopností poskytovateľa služieb, najmä z pohľadu zákonných požiadaviek (napr. požiadavky na ochranu dôverných alebo osobných údajov v databázových systémoch) a jeho kapacít na kvalitný, ničím nerušený výkon zverených činností. Poistovňa bude musieť v rámci zámeru zveriť výkon činnosti inému subjektu vyhodnotiť aj potenciálny konflikt záujmov s poskytovateľom služieb. Zmluvu o zverení výkonu činnosti bude musieť schváliť štatutárny orgán poisťovne. Zmluva bude musieť spĺňať nasledujúce kritériá:

- dôsledné rozdelenie práv a povinností,
- záväzok poskytovateľa služieb dodržiavať všetky povinnosti, ktoré sa viažu na zverenú činnosť v rámci poisťovne,
- povinnosť umožniť poisťovni alebo externému auditorovi vykonávať kontrolu zverených činností u poskytovateľa služieb,
- povinnosť umožniť orgánu dohľadu vykonávať dohľad na diaľku (resp. na mieste) nad zverenou činnosťou u poskytovateľa služieb,
- povinnosť poskytovateľa služieb informovať o akýchkoľvek skutočnostiach s dosahom na zverené činnosti,
- povinnosť poskytovateľa služieb skončiť poskytovanie služieb až po uplynutí výpovednej lehoty, aby poisťovňa bola schopná nájsť primerané alternatívne riešenie,
- oprávnenie poisťovne okamžite ukončiť zmluvný vzťah v prípade, ak poskytovateľ služby vykonáva zverené činnosti v rozpore s platnou legislatívou alebo zmluvou,
- v prípade, ak zmluva umožní sub-outsourcing, aj jeho presné pravidlá, ktoré nemôžu byť v rozpore s pravidlami platnými pre primárnu zmluvu o zverení výkonu činností.

Poisťovňa bude zároveň povinná preveriť finančné a personálne zdroje poskytovateľa služieb, aby bol schopný zabezpečovať zverené činnosti kontinuálne, v dohodnutom rozsahu a kvalite. Poskytovateľ služieb bude musieť vypracovať plán proti nepredvídaným udalostiam, pričom povaha zverenej činnosti si vyžaduje pravidelnú kontrolu, aby sa predišlo prípadnému narušeniu nepretržitého poskytovania zverených činností.

Keďže EIOPA je oprávnená z vlastnej iniciatívy vydávať usmernenia, najmä v súvislosti s aplikáciou primárnej a sekundárnej európskej legislatívy do praxe, v procese prípravy je aj osobitné usmernenie, ktoré sa bude parciálne venovať problematike outsourcingu. Podľa informácií z pracovných skupín v rámci EIOPA by toto usmernenie malo podrobnejšie upraviť náležitosti koncepcie zverenia výkonu činností. Uvedená koncepcia bude stanovovať ciele, ktoré sa majú zverení výkonu činností dosiahnuť, osobu zodpovednú za zverené činnosti (uvedená osoba môže byť v predpise opísaná napr. ako označenie pozície), popis vnútorných postupov v súvislosti so zverení výkonu činností, ako aj povinnosť poskytovateľa služby

podávať poisťovni správy. Koncepcia bude musieť obsahovať aj povinnosť oznamovať relevantné informácie súvisiace so zverenými činnosťami osobám zabezpečujúcim štyri kľúčové funkcie v rámci systému správy a riadenia – funkciu rizikového manažmentu, funkciu interného auditu, funkciu zabezpečenia súladu s predpismi (*compliance*) a aktuársku funkciu. Periodicita preskúmania tejto koncepcie bude jeden rok.

Ako sme už uviedli, povinnosťou poisťovne bude stanoviť osobu zodpovednú za zverené činnosti a následne v rámci zámeru zveriť výkon činností oznámiť túto osobu orgánu dohľadu. Táto osoba musí spĺňať požiadavky odbornosti a dôveryhodnosti. Rovnako aj osoby, ktoré budú zabezpečovať výkon funkcie alebo jej časti u poskytovateľa služieb, budú musieť spĺňať požiadavky odbornosti a dôveryhodnosti. Tieto požiadavky sa musia preskúmať ešte pred zverení výkonu činností a poisťovňa bude musieť zabezpečiť, aby ich poskytovateľ služby spĺňal počas celého obdobia výkonu zverených činností (povinnosť sústavne preverovať tieto požiadavky).

Pomerne diskutovanou otázkou v súvislosti so zverení výkonu činností sú kritické a dôležité funkcie. Primárna smernica uvedené pojmy síce často využíva, ale nestanovuje presne, o aké procesy, resp. činnosti ide. Aj z tohto dôvodu sa usmernenie bude venovať ich bližšej špecifikácii. Za kritické funkcie sa budú považovať funkcie, bez ktorých by poskytovanie služieb klientom poisťovne nebolo možné alebo by bolo značne obmedzené (poistníkom, resp. poisteným). Za také tradičné príklady možno považovať proces tvorby produktov a nastavenia cien, správu portfólia (asset management), proces vybavovania sťažností, interný audit, účtovníctvo, rizikový manažment alebo ochranu dôverných údajov. Treba si však uvedomiť, že práve určenie rizikových a dôležitých funkcií bude závisieť od mnohých faktorov v rámci poisťovne (vnútorné procesy, rozsah vykonávaných činností, objem obchodov atď.). Takže práve výpočet kritických a dôležitých funkcií sa môže medzi jednotlivými poisťovňami značne líšiť, pričom poisťovňa bude povinná pred zverení akejkoľvek činnosti zhodnotiť, či nejde o činnosť, ktorá by mohla obmedziť kvalitu služieb poskytovaných klientom. Usmernenie by zároveň malo reagovať na niektoré parciálne otázky, ktoré už dnes vyvstali v súvislosti s budúcou aplikáciou primárnej smernice Solventnosť II. Jednou z diskutovaných tém bolo, či možno za zverenie výkonu činností považovať využívanie iných osôb ako zamestnancov na špecializované úlohy. Usmernenie s vysokou pravdepodobnosťou nebude považovať za outsourcing spoluprácu so špecialistami z rôznych vedných odborov (napr. so špecialistom optimalizácie vnútorných procesov na účely interného auditu, s posudkovým lekárom na vypracovanie lekárskej správy na účely ohodnotenia poistného rizika atď.).

Usmernenie však zatiaľ neprešlo schvaľovacím procesom v rámci EIOPA, diskusie týkajúce sa jeho úpravy stále pokračujú, a preto vyššie uve-

dené informácie môžu byť pozmenené, resp. doplnené.

Ako vidno, vývoj legislatívneho rámca zverenia výkonu poisťovacej činnosti prechádza značným vývojom. Od pomerne striktného zákazu v zákone č. 95/2002 Z. z. až po úplnú liberalizáciu zverenia výkonu poisťovacej činnosti v rámci nového regulátórneho režimu Solventnosť II. Napriek sku-

točnosti, že zverenie výkonu poisťovacej činnosti nebude podmienené schvaľovacím procesom v orgáne dohľadu, bude nový režim klásť na poisťovne zvýšené nároky v oblasti nastavenia interných procesov, kontroly a administratívneho zabezpečenia samotného zverenia výkonu činnosti. Výsledkom by však malo byť zvýšenie konkurencieschopnosti slovenských poisťovní.

Aktuálne dianie v sektore dôchodkového sporenia v EÚ

JUDr. Peter Pénzeš, LL.M. PhD.
Národná banka Slovenska

Európska komisia za obdobie ostatných dvoch rokov silno rozvírila stojaté vody v sektore zamestnaneckého dôchodkového sporenia, ktoré je rozšírené najmä vo Veľkej Británii, Írsku, Holandsku, Nemecku a u nás sa zaň považuje doplnkové dôchodkové sporenie. V apríli 2011 Komisia požiadala Európsky orgán pre poisťovníctvo a zamestnanecké dôchodkové sporenie (EIOPA) o vypracovanie podkladu na revíziu smernice o činnostiach a dohľade nad inštitúciami zamestnaneckého dôchodkového zabezpečenia (IORP). Následne sa začali prípravy na vykonanie dopadovej štúdie, ktorá má zhodnotiť možnosti a vplyv zavedenia pravidiel na kapitálovú primeranosť ekvivalentných právnej úprave poisťovní.

SPRÁVA EIOPA O REVÍZII SMERNICE IORP

Dňa 15. februára 2012 EIOPA doručila Európskej komisii správu¹, v ktorej na žiadosť Komisie zhodnotila možnosť posilnenia pravidiel obozretného podnikania v sektore zamestnaneckého dôchodkového sporenia, podľa vzoru nedávno prijatej smernice Solventnosť II² platnej pre sektor poisťovníctva. Dôvodom tejto iniciatívy sú obavy Komisie, že po sprísnení požiadaviek na podnikanie poisťovní právny rámec dôchodkových spoločností, ktorý je zakotvený v smernici z roku 2003³, výrazne zaostáva, čo v niektorých krajinách môže viesť k transformácii poisťovní na dôchodkové spoločnosti, resp. k presunu dôležitej časti podnikania poisťovní do dôchodkových spoločností. Možnosť takéhoto vývoja naznačil aj francúzsky orgán dohľadu, ktorý najviac tlačí na posilnenie požiadaviek na podnikanie dôchodkových spoločností. Komisia preto požiadala EIOPA o navrhnutie kontúr právnej úpravy pre dôchodky podľa vzoru Solventnosti II.

EIOPA navrhla vytvorenie pravidiel obozretného podnikania, ktoré možno rozdeliť do troch pilierov:

1. Pravidlá kapitálovej primeranosti
2. Pravidlá správy a riadenia dôchodkových spoločností
3. Informačné povinnosti voči orgánu dohľadu, klientom a verejnosti

V rámci prvého piliera sa navrhlo, že podobne ako v poisťovnom sektore sa aktíva a záväzky dôchodkových spoločností musia oceňovať trhovými cenami. Vzhľadom na to, že do výpočtu kapitálovej primeranosti významným spôsobom vstupuje investičné riziko, dôjde k zvýšeniu kapitálových požiadaviek, ktoré budú spoločnosti dodržiavať. V záujme zohľadnenia špecifík dôchodkového sektora, v ktorom záruky za záväzky spoločnosti preberá zamestnávateľ, poprípade existuje iný externý mechanizmus ručenia za záväzky spoločnosti (napr. garančný fond), sa zároveň navrhlo zaviesť na účely dohľadu tzv. holistic-kú súvahu, v ktorej sa zohľadní existencia týchto externých garančných mechanizmov.

Koncom februára 2012 sa v Bruseli uskutočnilo verejné vypočutie zástupcov trhu k správe EIOPA. Kým druhý a tretí pilier novonavrhnutej právnej úpravy boli prijaté pozitívne, zástupcovia dôchodkových spoločností a zamestnávateľov veľmi silno a takmer jednohlasne odmietli zavedenie pravidiel kapitálovej primeranosti podľa vzoru poisťovní. Koncept holistickej súvahy v zásade odmietli, najmä vzhľadom na to, že nie je overený v praxi. Ich hlavným argumentom proti novej úprave je však skutočnosť, že takúto reguláciu považujú za likvidačnú pre sektor aj pre zamestnávateľov. Potvrdili, že vyvolá zvýšenie nárokov na kapitálovú vybavenosť dôchodkových spoločností, čo neúmerne zaťažuje zamestnávateľov. V sektore

- 1 EIOPA's Advice to the European Commission on the review of the IORP Directive 2003/41/EC, dostupné na https://eiopa.europa.eu/fileadmin/tx_dam/files/consultations/consultationpapers/CP06-11/EIOPA-BOS-12-015_EIOPA_s_Advice_to_the_European_Commission_on_the_review_of_the_IORP_Directive.pdf.
- 2 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia (Solventnosť II).
- 3 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/41/ES o činnostiach a dohľade nad inštitúciami zamestnaneckého dôchodkového zabezpečenia.

4 Draft Technical Specifications QIS of EIOPA's Advice on the Review of the IORP Directive, dostupné na https://eiopa.europa.eu/consultations/consultation-papers/2012-closed-consultations/june-2012/cp-0032012-draft-technical-specifications-for-the-qis-of-eiopas-advice-on-the-review-of-the-iorp-directive/index.html?no_cache=1&cid=5345&did=26514&sechash=0-f256285.

zamestnaneckého dôchodkového sporenia totiž zamestnávateľa „sponzorujú“ dôchodkové spoločnosti a v prípade dôvkovo definovaných schém garantujú, že spoločnosti budú dostatočne kapitálovo vybavené. Ak by zdroje chýbali, musel by ich doplniť zamestnávateľ. V čase hospodárskej krízy by zavedenie tejto regulácie zhoršilo hospodárske výsledky mnohých podnikov. Nová regulácia bude dôchodkové spoločnosti motivovať na presúvanie investičného rizika na klientov cestou transformácie dôchodkových fondov z dôvkovo definovaných na príspevkovo definované. Postavenie klientov sa teda zhorší.

KVANTITATÍVNA DOPADOVÁ ŠTÚDIA

Komisia si obavy trhu pozorne vypočula, po zväžení všetkých okolností sa však rozhodla pokračovať vo svojom pláne vypracovať návrh novej smernice, ktorá bude obsahovať všetky tri spomínané regulačné piliere. Aby dokázala čo najlepšie nakalibrovať technické detaily pravidiel kapitálovej primeranosti, požiadala EIOPA o vypracovanie tzv. kvantitatívnej dopadovej štúdie. Takéto štúdie sa robili aj v sektore poisťovníctva pred prijatím smernice Solventnosť II.

EIOPA vo veľmi krátkom čase pripravila technickú špecifikáciu pre štúdiu a dňa 15. júna 2012 ju predložila na verejnú konzultáciu. Reakcia trhu bola negatívna, dôchodkové spoločnosti zdôraznili neproporčnosť prenesenia požiadaviek na podnikanie poisťovní do sektora dôchodkov. Opätovne poukázali na veľké náklady a zdôraznili,

že postup Komisie posilní transformáciu dôvkovo definovaných plánov na príspevkovo definované plány. Navyše uviedli, že poskytovanie zamestnaneckých dôchodkov sa stane pre zamestnávateľov neatraktívnym, keďže pri neproporčnom aplikovaní novej právnej úpravy sa zvýšia náklady na prevádzku dôchodkových fondov. Náš dôchodkový sektor pripomienky nevzniesol, pretože už od svojho vzniku bol dizajnovaný ako príspevkovo definovaný. Nová právna úprava preto u nás nevyvoláva obavy o neproporčné zvýšenie nákladov na podnikanie.

Dňa 2. októbra 2012 EIOPA zaslala Komisii finálnu verziu technickej špecifikácie pre dopadovú štúdiu.⁴ Komisia ju v najbližších dňoch upraví podľa svojich potrieb a od polovice októbra do decembra 2012 na jej základe orgány dohľadu, resp. vybrané dôchodkové spoločnosti z členských štátov EÚ, ktoré sa do štúdie zapojili, zašlú EIOPA údaje, z ktorých sa zistí dopad navrhnutých pravidiel kapitálovej primeranosti na dôchodkový sektor. EIOPA v zverejnenom materiáli uviedla, že považuje za potrebné vykonať ešte jednu dopadovú štúdiu, vzhľadom na komplexnosť novej právnej úpravy, krátkosť času na prípravu štúdie a potrebu overiť niektoré výsledky. Komisia zatiaľ zotrúva na svojom pláne pripraviť návrh smernice, ktorá bude obsahovať všetky tri regulačné piliere, do polovice roka 2013. Najbližší čas ukáže, či zvíťazí síce pomalší, ale obozretnejší postup EIOPA, alebo ambiciózný prístup Komisie.

I N F O R M Á C I E

Ponuka podujatí Inštitútu bankového vzdelávania NBS, n. o., na november 2012

Názov vzdelávacieho podujatia	Dátum konania
Overovanie pravosti podpisu	5. 11. 2012
ICAAP	5. 11. 2012
Retail deriváty	5. 11. 2012
Platobný styk II	6. 11. 2012
Odborné skúšky sprostredkovateľov – stredný stupeň	12. 11. 2012
Odborné skúšky sprostredkovateľov – vyšší stupeň	21. 11. 2012
Stratégia riadenia aktív a pasív v podmienkach Basel II	21. – 23. 11. 2012
Solvency II – Insurance, Reinsurance, Bancassurance	26. – 27. 11. 2012
Odborné skúšky sprostredkovateľov – stredný stupeň	27. 11. 2012

Prehľad aktuálnych regulačných iniciatív v oblasti cenných papierov

SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY O TRESTNÝCH SANKCIÁCH ZA OBCHODOVANIE S VYUŽITÍM DÔVERNÝCH INFORMÁCIÍ A MANIPULÁCIU S TRHOM (MAD) A NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY O OBCHODOVANÍ S VYUŽITÍM DÔVERNÝCH INFORMÁCIÍ A O MANIPULÁCIÍ S TRHOM (MAR)

Už na jeseň minulého roka prijala Komisia návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o obchodovaní s využitím dôverných informácií a o manipulácii s trhom (MAR) a smernice Európskeho parlamentu a Rady o trestných sankciách za obchodovanie s využitím dôverných informácií a manipuláciu s trhom (MAD). Odvtedy sa vedie priebežná diskusia pri Rade Európskej únie o obsahu týchto návrhov. Iniciatíva týkajúca sa tejto právnej úpravy vznikla z dôvodu nesúladu prístupu jednotlivých členských krajín k sankcionovaniu manipulácie s trhom a obchodovaním s využitím dôverných informácií. Podľa Komisie tiež sankcie nie sú dostatočne odstrašujúce, čo má za následok neúčinné presadzovanie uvedenej smernice. Keďže spomínané skutky majú často cezhraničný charakter, návrh ustanovuje povinnosť členských krajín zaviesť minimálne pravidlá týkajúce sa vymedzenia najzávažnejších skutkov zneužívania trhu a minimálnych sadzieb príslušných trestných sankcií. V návrhu smernice sa vymedzujú dva druhy trestných činov – manipulácia s trhom a obchodovanie s využitím dôverných informácií. Návrhy zavádzajú pravidlá, ktoré majú zvýšiť donucovacie právomoci príslušných orgánov zlepšiť možnosti požadovať určité informácie, dokonca majú byť ustanovené právomoci príslušných orgánov vstupovať do súkromných priestorov a zaisťovať dokumenty. Nariadením MAR by sa mal rozšíriť aj rámec týkajúci sa zneužívania trhu v EÚ, a to prostredníctvom zavedenia vhodnej ochrany informátorov, ktorí nahlasujú podozrenia zo zneužívania trhu s možnosťou finančného motivovania týchto osôb.

V súčasnosti sa nedá určiť, kedy bude MAD a MAR prijatý, pretože rokovania stále prebiehajú.

REKODIFIKÁCIA SMERNICE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2004/39/ES O TRHOCH S FINANČNÝMI NÁSTROJMI (MiFID II)

Dňa 20. októbra 2011 Európska komisia zverejnila svoj návrh rekodifikácie smernice 2004/39/ES o trhoch s finančnými nástrojmi. Návrh, v súčasnosti bežne nazývaný MiFID II, sa skladá z návrhu novej rekodifikovanej smernice, ako aj z návrhu nového

nariadenia (tzv. nariadenia MiFIR). Všeobecne je cieľom tejto legislatívnej iniciatívy vyššia miera regulácie kapitálových trhov, sprísnenie pravidiel podnikania a zvýšenie ochrany investorov. Návrh sa v súčasnosti prerokúva na úrovni Rady Európskej únie a Európskeho parlamentu, schválenie sa očakáva v roku 2013.

DOPLNENIE SMERNICE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2009/65/ES O KOORDINÁCIÍ ZÁKONOV, INÝCH PRÁVNÝCH PREDPISOV A SPRÁVNÝCH OPATRENÍ TÝKAJÚCICH SA PODNIKOV KOLEKTÍVNEHO INVESTOVANIA DO PREVODITEĽNÝCH CENNÝCH PAPIEROV (UCITS V)

Dňa 3. júla 2012 Európska komisia zverejnila návrh doplnenia smernice 2009/65/ES o podnikoch kolektívneho investovania do prevoditeľných cenných papierov. Ide o menšiu novelu smernice s označením UCITS V, ktorej cieľom je posilniť reguláciu v oblasti depozitárov UCITS fondov, odmeňovania správcovských spoločností a dohľadu a sankcií. Návrh sa v súčasnosti prerokúva na úrovni Rady Európskej únie a Európskeho parlamentu, schválenie sa očakáva v prvej polovici roku 2013. Komisia zároveň začala verejnú konzultáciu ďalších možných zmien smernice UCITS, ktoré by mali mať zásadnejší charakter. Očakáva sa, že návrh novely s označením UCITS VI bude pripravený už budúci rok.

SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2011/61/EU O SPRÁVCOCH ALTERNATÍVNYCH INVESTIČNÝCH FONDŮ (AIFMD)

Smernica sa v súčasnosti transponuje do právneho poriadku členských štátov EÚ. Termín implementácie je do 22. júla 2013. Vzhľadom na veľký rozsah úpravy táto smernica obsahuje množstvo splnomocňovacích ustanovení, a to tak na vydanie delegovaných aktov Komisie, ako aj na vydanie technických štandardov Európskeho orgánu pre cenné papiere a trhy (ESMA). K návrhu delegovaných aktov ESMA vypracovala v roku 2011 rozsiahlu technickú pomoc pre Komisiu. Na jej základe bol pripravený legislatívny návrh, ktorý by mal byť prijatý v najbližších mesiacoch. ESMA zároveň pripravuje niektoré z predpokladaných technických štandardov, ako napríklad definovanie typov správcov alternatívnych investičných fondov alebo v oblasti právnej úpravy vo vzťahu k tretím krajinám mimo EÚ.

Odbor regulácie a finančných analýz NBS

Nová právna úprava zúčtovania mimoburzových derivátov

JUDr. Martin Šimkovič, PhD.
Národná banka Slovenska

Rast záujmu o hazardné hry vo forme OTC derivátov, resp. zvýšený záujem o špekulácie uzatvárané na základe OTC zmlúv¹, chýbajúca právna úprava a s tým súvisiace nedostatočné oprávnenia národných regulátorov sa naplno prejavili v nedávnom nepriaznivom vývoji najmä v Európe a v Spojených štátoch amerických. Charakteristickým znakom obchodovania s týmto typom finančného nástroja je netransparentnosť. Tá spočíva už v samotnom charaktere OTC zmlúv, ktoré vzhľadom na súkromnoprávnu povahu sú „šité na mieru klienta“, a preto sú prístupné len dotknutým zmluvným stranám. V dôsledku vzájomnej previazanosti protistrán OTC zmluvy vytvárajú zložité štruktúry vzájomnej závislosti, ktoré sťažujú určenie ich povahy a s tým spojené definovanie úrovne ich rizika.

- 1 OTC zmluva (over-the-counter contract, OTC contract) predstavuje záväzkový vzťah medzi priamymi účastníkmi trhu, pričom jeho typickým znakom je, že obchod nie je realizovaný prostredníctvom regulovaného trhu, teda burzy. Pozri: Jílek, J.: Finanční trhy a investování. Praha: Grada 2003, s. 92.
- 2 Išlo hlavne o dohodu vedúcich predstaviteľov krajín G20 o dosiahnutie zúčtovania OTC derivátov prostredníctvom centrálnej protistrany do roku 2012 s povinnosťou hlásenia uzatvorených OTC zmlúv novovytvoreným archívom obchodných údajov.
- 3 V súlade s medzinárodnými záväzkami EÚ vyplývajúcimi z dohody o zriadení Svetovej obchodnej organizácie vrátane Všeobecnej dohody o obchode so službami.
- 4 Regulačné, ako aj vykonávacie technické predpisy sa prijímajú prostredníctvom nariadení alebo rozhodnutí. Uverejnia sa v Úradnom vestníku EÚ a nadobudnú účinnosť dňom, ktorý je v nich stanovený.
- 5 Pozri: <http://www.esma.europa.eu/page/Post-trading-documents>.

Uvedomujúc si danú situáciu v oblasti obchodovania s OTC derivátmi a v súlade s výročným cieľom orgánov Európskej únie (ďalej len „EÚ“) posilniť dohľad a reguláciu v tejto oblasti v priestore EÚ, Európska komisia (ďalej len „Komisia“) vo svojom oznámení zo 4. marca 2009 predložila návrhy stimulov na oživenie hospodárstva v Európe s cieľom posilniť regulačný rámec Únie pre finančné služby. V oznámení z júla 2009 už Komisia v snahe posilniť nedostatočnú reguláciu pri náhlom zlyhávaní trhu v oblasti OTC derivátov zverejnila oznámenie s názvom Zaisťovanie efektívnych, bezpečných a zdravých trhov s derivátmi. Po následnom posúdení možného nepriaznivého dopadu OTC derivátov vo finančnej kríze Komisia vydala ďalšie oznámenie s názvom Opatrenia na zaručenie efektívnych, bezpečných a zdravých trhov s derivátmi – budúce politické opatrenia, v ktorom oznámila návrhy opatrení, ktoré plánuje prijať na zníženie rizík spojených s obchodovaním s týmito finančnými nástrojmi.

Prijatím troch nariadení, ktorými sa zriadil Európsky systém orgánov finančného dohľadu, ktorého cieľom je prispievať k jednotnému uplatňovaniu právnych predpisov EÚ a k tvorbe spoločných európskych noriem a postupov pre reguláciu a dohľad, došlo k posilneniu právomocí orgánov EÚ aj v oblasti regulácie derivátov. S cieľom posilniť dohľad nad finančným trhom v priestore EÚ a dosiahnuť splnenie záverov G20 zo septembra 2009² sa v EÚ vytvoril priestor na novú právnu úpravu zúčtovania týchto finančných nástrojov. Závery G20 si osvojila aj Európska rada, ktorá koncom roka 2009 súhlasila, že je nevyhnutné dosiahnuť legislatívny rámec, ktorého cieľom je na jednej strane zlepšenie transparentnosti a efektívnosti derivátového trhu a na druhej strane zvýšenie integrity transakcií s derivátmi, zvýšenie ochrany pred zneužívaním trhu a zníženie systémového rizika. Tým sa zabezpečí jednotný regulačný systém v EÚ, ktorý však pri plnení všeobecných regulačných cieľov G20 by mal tiež umožňovať uznanie centrálnych protistrán tretích krajín³. Preto povin-

nosťou Komisie bolo pripravenie návrhu regulačného rámca vo forme legislatívnej normy, ktorý mal reagovať na uvedené závery Európskej rady.

Výsledkom tejto snahy je prijatie nariadenia Európskeho parlamentu a Rady EÚ č. 648/2012 o mimoburzových derivátoch, centrálnych protistranách a archívoch obchodných údajov (ďalej len „nariadenie“ alebo „EMIR“), ktoré je platné od 4. júla 2012 a účinné od 16. augusta 2012. Nariadenie predstavuje legislatívnu rámcovú časť oblasti povinného zúčtovania obchodov s OTC derivátmi, pričom prostredníctvom splnomocňovacích ustanovení a v súlade s článkom 16 nariadenia EÚ č. 1095/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu – Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ďalej len „ESMA“) delegovalo na Komisiu a ESMA prijatie dvadsiatich štyroch regulačných technických noriem a troch vykonávacích technických noriem⁴, ktoré zabezpečia konzistentné uplatňovanie vybraných článkov nariadenia EMIR. Povinnosťou ESMA bolo v súlade s nariadením č. 1095/2010 pripraviť a predložiť na schválenie Komisii k 30. septembru 2012 návrhy týchto regulačných a vykonávacích technických noriem. Samotnej príprave noriem predchádzali niekoľkokomesačné diskusie v pracovných skupinách ESMA vrátane diskusií s ďalšími zainteresovanými stranami (najmä s ESCB, EBA, EIOPA, IOSCO) a tiež dve verejné konzultácie s trhom, ktoré svojimi návrhmi a pripomienkami taktiež výrazne ovplyvnili konečnú podobu technických noriem. Predložené návrhy technických noriem sú od 28. septembra 2012 zverejnené na oficiálnej stránke ESMA.⁵ V súlade s nariadením EÚ č. 1095/2010 je potrebné poznamenať, že Komisia EÚ musí technické normy v trojmesečnej lehote posúdiť, pričom po ich schválení v súlade s postupom, ktorý upravuje nariadenie EÚ č. 1095/2010, budú uverejnené v Úradnom vestníku EÚ. Aj napriek pôvodnému legislatívnemu zámeru ESMA nestihla pripraviť technické predpisy, ktoré budú upravovať samotnú podobu zmlúv s priamym a predvídateľným dosahom v EÚ a ktoré stanoví

kapitálové požiadavky a požiadavky na výmenu kolaterálu pri prekročení zúčtovacích prahových hodnôt pri obchodovaní a zároveň nebudú zúčtované prostredníctvom centrálnej protistrany.⁶ Súčasne absentuje návrh spoločnej technickej normy (navrhovaný v spolupráci s EBA a EIOPA), ktorý má upraviť požiadavky na zmierňovanie rizík zmlúv o OTC. Okrem toho má ESMA na základe nariadenia povinnosť do konca roka 2012 a po konzultácii s členmi ESCB vydať usmernenia alebo odporúčania⁷, ktoré sa budú týkať stanovenia jednotných a účinných posúdení dohôd o interoperabilite⁸.

Samotná štruktúra nariadenia EMIR je rozdelená do troch častí, ktoré upravujú zúčtovaciu povinnosť zmlúv o OTC derivátoch, postavenie a pôsobnosť centrálnych protistrán a registráciu archívov obchodných údajov prostredníctvom ESMA a dohľad nad nimi. Nariadenie ukladá požiadavky na zmluvy o OTC, ktoré sa týkajú zúčtovania a riadenia dvojstranných rizík, stanovuje požiadavky na ohlasovanie zmlúv o OTC a definuje jednotné požiadavky na výkon činností centrálnych protistrán a na archívy obchodných údajov. Čo sa týka rozsahu pôsobnosti, je potrebné poznamenať, že EMIR sa vzťahuje na centrálnu protistranu a na ich zúčtovacích členov, na finančné a nefinančné protistrany a na archívy obchodných údajov. Nariadenie naopak explicitne vylučuje zo svojej pôsobnosti členov ESCB a iné orgány členských štátov EÚ, ktoré vykonávajú podobné funkcie. Pôsobnosť nariadenia sa netýka ani Banky pre medzinárodné zúčtovanie a ani iných verejných orgánov EÚ, ktoré sú poverené riadením verejného dlhu alebo intervenciou v súvislosti s riadením tohto dlhu.

Cieľom nariadenia, ako už bolo aj uvedené, je zabezpečiť, aby všetky štandardizované zmluvy o OTC derivátoch boli zúčtované prostredníctvom centrálnej protistrany, ktorej bolo udelené povolenie na takéto zúčtovávanie. Nariadenie v tejto súvislosti ustanovuje požiadavky na udelenie povolenia centrálnej protistrane, ako aj dohľad nad nimi. Povolenie vydáva orgán domovského členského štátu EÚ, pričom je platné pre danú triedu OTC derivátov na celom území EÚ.⁹ Vo vzťahu k centrálnym protistránam z tretích krajín (iným, ako sú členské krajiny EÚ) bude ESMA zabezpečovať ich uznávanie na poskytovanie zúčtovacích služieb a to po posúdení podmienok ustanovených nariadením a po konzultácii s dotknutými orgánmi a subjektmi v zmysle nariadenia. V súvislosti s uznávaním je na základe nariadenia Komisii zverená právomoc vydať vykonávací akt týkajúci sa tretích krajín, ktorých právny rámec a rámec dohľadu sa „uznáva ako rovnocenný s nariadením EMIR“.¹⁰ ESMA následne uzavrie dohody o spolupráci s dotknutými príslušnými orgánmi takýchto tretích krajín.

Jednu z najdôležitejších častí legislatívnej úpravy nariadenia predstavujú ustanovenia upravujúce zúčtovávanie všetkých zmlúv o OTC derivátoch. Povinnosť protistrán zúčtovať zmluvy o OTC derivátoch sa podľa nariadenia týka tých tried OTC derivátov, ktoré sú vyhlásené za triedu podliehajúcu zúčtovacej povinnosti prostrední-

ctvom regulačnej technickej normy. Z nariadenia vyplýva obligatórna povinnosť zúčtovávania, čo znamená, že zúčtovacej povinnosti má podliehať taká OTC zmluva, ktorá sa týka triedy OTC derivátu, ktorá bola vyhlásená za triedu podliehajúcu zúčtovacej povinnosti, a to technickou regulačnou normou uverejnenou v Úradnom vestníku EÚ (t. j. navrhnutá ESMA a schválená Komisiou). Možno teda skonštatovať, že technické regulačné predpisy vydané na základe nariadenia ustanovia triedu OTC derivátov, na ktoré sa má vzťahovať zúčtovacia povinnosť. Návrh prijatia technickej regulačnej normy je ESMA povinná vypracovať a predložiť do šiestich mesiacov od prijatia oznámenia od príslušného orgánu členského štátu EÚ¹¹, ktorým tento štát oznamuje ESMA udelenie povolenia centrálnej protistrane na zúčtovanie určitej triedy OTC derivátu alebo po ukončení postupu uznávania centrálnej protistrany z tretej krajiny v súlade s nariadením EMIR. Regulačná technická norma okrem špecifikácie triedy OTC derivátu podliehajúcej zúčtovaniu určí aj dátum nadobudnutia zúčtovacej povinnosti vrátane postupnej implementácie, na ktoré kategórie protistrán sa bude zúčtovacia povinnosť vzťahovať, ako aj minimálnu zostávajúcu splatnosť zmlúv o OTC derivátoch, ktoré boli uzatvorené alebo obnovené pred dátumom účinnosti zúčtovacej povinnosti v súlade s týmto nariadením. Pri určovaní toho, na ktoré triedy OTC zmlúv sa bude vzťahovať zúčtovacia povinnosť, bude ESMA zohľadňovať najmä vzájomnú previazanosť protistrán využívajúcich príslušné triedy OTC zmlúv, vplyv na úroveň kreditného rizika protistrany, ako aj presadzovanie rovnakých podmienok hospodárskej súťaže v rámci vnútorného trhu EÚ.

EMIR osobitne upravuje povinnosť protistrán zúčtovať tie OTC zmluvy, ktoré spĺňajú nasledujúce podmienky:

- Po prvé, OTC zmluva je uzatvorená medzi dvoma finančnými protistranami alebo medzi finančnou protistranou a nefinančnou protistranou vrátane prípadu, keď jednou zo strán je subjekt usadený mimo EÚ a na tento subjekt by sa zúčtovacia povinnosť vzťahovala v prípade, ak by bol usadený v EÚ, ďalej medzi dvoma nefinančnými protistranami alebo taktiež v tom prípade, ak OTC zmluvy sú uzatvorené medzi dvoma subjektmi usadenými mimo EÚ, ale ktoré by inak podliehali zúčtovacej povinnosti za predpokladu, že OTC zmluva má priamy dôsledok v EÚ.
- Druhou podmienkou je, že OTC zmluvy sú uzatvorené alebo obnovené v deň alebo po dni nadobudnutia účinnosti zúčtovacej povinnosti alebo sú uzatvorené v deň alebo po dni ohlásenia triedy OTC príslušným orgánom členského štátu ESMA, ale musí sa tak stať pred dňom nadobudnutia účinnosti zúčtovacej povinnosti. Pritom platí, že zostávajúca splatnosť zmlúv musí byť dlhšia ako minimálna zostávajúca splatnosť určená Komisiou. EMIR teda uplatňuje princíp zákazu retroaktivity, keďže všetky povinnosti uložené týmto nariadením, resp.

6 Uvedené technické štandardy ESMA nestihla pripraviť do stanoveného termínu, a preto by Komisia EÚ mala v súlade s nariadením EÚ č. 1095/2010 predĺžiť ESMA lehotu na ich predloženie, v ktorom stanoví nový termín.

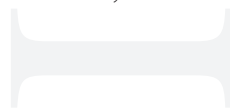
7 ESMA vydá usmernenia, resp. odporúčania, ktoré sú určené príslušným orgánom a účastníkom finančných trhov s cieľom vytvoriť konzistentný, účinný a efektívny postup dohľadu v rámci ESFS a zaisťiť spoločné a konzistentné uplatňovanie práva EÚ. Povinnosťou príslušných orgánov a účastníkov finančných trhov je vynaloženie všetkého úsilia na dodržanie týchto usmernení, resp. odporúčaní.

8 Dohoda o interoperabilite predstavuje dohodu medzi dvoma alebo viacerými centrálnymi protistranami, ktorá bude zahŕňať vykonávanie transakcií medzi systémami. Tieto dohody sú dôležité pre vyššiu integráciu trhu činnosti po obchodovaní v EÚ. Dohody tohto druhu budú obmedzené vzhľadom na zložitosť transakcie zatiaľ len na prevoditeľné cenné papiere a nástroje peňažného trhu. Do 30. septembra 2014 by ESMA mala odovzdať Komisii správu, či je alebo nie je vhodné rozšírenie rozsahu pôsobnosti aj na iné finančné nástroje.

9 Za účelom určenia jednotlivých tried OTC na ktoré sa vzťahuje zúčtovacia povinnosť sa zriadil tzv. verejný archív. Okrem určenia tried derivátov budú v archíve vedené najmä centrálnu protistrany, ktoré majú povolenie alebo sú uznané na účel zúčtovacej povinnosti a tiež dátumy účinnosti zúčtovacej povinnosti zmlúv.

10 Podľa článku 5 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady EÚ č. 182/2011, ktorým sa ustanovujú pravidlá a všeobecné zásady mechanizmu, na základe ktorého členské štáty kontrolujú vykonávanie vykonávacích právomocí Komisie EÚ.

11 Návrh tejto technickej normy napríklad predpokladá, že pre nefinančné protistrany je navrhnutých päť tried derivátov a to pre úverové, akciové, úrokové, menové a komoditné OTC zmluvy.

12 Pozri článok 3 a 4 nariadenia EMIR.

13 Výnimka sa vzťahuje aj na subjekty a mechanizmy ktoré nie sú viazané na program zamestnaneckého dôchodkového zabezpečenia, ale ktorých hlavným cieľom je zabezpečiť príjem počas dôchodku, a to na základe povinnej alebo dobrovoľnej účasti.

14 V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že do výpočtu pozícií nefinančných protistrán sa zahŕňajú všetky zmluvy o OTC uzatvorené nefinančnou protistranou, ktoré nie sú objektívne merateľné ako znižujúce riziká priamo súvisiace s ich obchodnou činnosťou alebo s podnikovým financovaním tejto nefinančnej protistrany.

prostredníctvom jeho delegovaných alebo vykonávacích aktov sa majú pokladať za povinnosti, ktoré sa uplatňujú až od dátumu nadobudnutia účinnosti týchto právnych aktov.

V súvislosti s povinnosťou zúčtovať OTC zmluvy je dôležité poznamenať, že osobitným prípadom je zúčtovávanie OTC zmlúv, ktoré predstavujú transakcie v rámci skupiny. Tieto transakcie totiž nepodliehajú zúčtovacej povinnosti, ale len v tých prípadoch, ktoré EMIR explicitne vymenúva, a to vo vzťahu k nefinančnej aj finančnej protistrane.¹²

So zreteľom na zníženie systémového rizika vo vzťahu k zúčtovacej povinnosti protistrán a pre určenie tried OTC derivátov regulačné technické normy upravujú kritériá pre objem a likviditu príslušnej triedy OTC, stupeň štandardizácie zmluvných podmienok a prevádzkových postupov príslušných tried OTC a dostupnosť spoľahlivých informácií o tvorbe cien v rámci príslušnej triedy OTC. Okrem toho regulačné technické normy ustanovia (a) vo vzťahu k dňom (teda odkedy je protistrana povinná zúčtovať OTC) aj objem príslušnej triedy OTC, (b) kritériá pre prípad, ak viac ako jedna centrálna protistrana už zúčtováva rovnakú OTC triedu, (c) druh a počet protistrán, ktoré sú aktívne a od ktorých sa očakáva, že budú aktívne na trhu v súvislosti s príslušnou triedou OTC, (d) čas potrebný pre protistranu na zavedenie mechanizmov na zúčtovanie svojich OTC zmlúv prostredníctvom centrálnej protistrany a (e) právnu, riadiacu a prevádzkovú kapacitu protistrán, ktoré sú aktívne na trhu v súvislosti s príslušnou triedou OTC.

Zúčtovanie zmlúv o OTC derivátoch si vyžaduje, aby obe strany zmluvného vzťahu podliehali zúčtovacej povinnosti alebo aby so zúčtovaním súhlasili. Ako už bolo uvedené, zúčtovacia povinnosť sa týka finančných a nefinančných protistrán. Za finančné protistrany sa považujú úverové inštitúcie, investičné spoločnosti, poisťovne, zaistovne, podniky kolektívneho investovania investujúce do prevoditeľných cenných papierov, inštitúcie zamestnaneckého dôchodkového zabezpečenia a alternatívne investičné fondy spravované správcami alternatívnych investičných fondov. Tieto subjekty ako finančné protistrany majú nielen povinnosť zúčtovať OTC zmluvy, ale aj prijať pravidlá v prípadoch, ktoré upravujú techniky zmiernovania rizík pri týchto zmluvách a v prípadoch, keď zmluvy nie sú zúčtované centrálnou protistranou.

EMIR vymenúva aj prípady, keď vybrané finančné protistrany nepodliehajú povinnému zúčtovaniu. Zúčtovacia povinnosť sa tak dočasne nebude týkať systémov dôchodkového zabezpečenia, až kým centrálna protistrana nevytvorí vhodné technické riešenie na prevod bezhotovostného kolaterálu ako variačných marží s cieľom vyriešiť tento problém. Výnimka ale neplatí pre ohlasovaciu povinnosť tých subjektov, ktoré prevádzkujú daný dôchodkový systém a netýka sa ani požiadaviek na dvojstranné zabezpečenie kolaterálom, ktoré EMIR zavádza. Dočasná výnimka sa týka aj inštitúcií zamestnaneckého dôchodkového zabezpečenia a obchodných jednotiek poisťovní, ktoré sa zaoberajú životným poistením alebo ktoré poskytujú za-

mestnanecké dôchodkové zabezpečenie za predpokladu, že všetky zodpovedajúce aktíva a pasíva sú účelovo viazané a organizované oddelene bez akejkoľvek možnosti prevodu. Výnimky zo zúčtovacej povinnosti sa týkajú aj akýchkoľvek iných subjektov fungujúcich na vnútroštátnom základe, ktorým bolo udelené povolenie a ktoré podliehajú dohľadu. Výnimka sa vzťahuje aj na mechanizmy, ktoré sa poskytujú prevažne na území jedného členského štátu EÚ, ale len v prípade, ak oba typy sú uznané vnútroštátnym právom a ich primárnym účelom je poskytovať dávky po odchode do dôchodku. Tieto subjekty a mechanizmy by mali podliehať rozhodnutiu príslušného orgánu a stanovisku ESMA po konzultácii s EIOPA.¹³

Nariadenie EMIR okrem zafinancovania finančných protistrán zavádza aj pojem nefinančné protistrany, ktorými sú podniky nemajúce charakter finančných protistrán, ale ktoré sú usadené v EÚ. Spoločným pravidlom pre finančné aj pre nefinančné protistrany je, že pravidlá vzťahujúce sa na finančné protistrany sa budú podľa potreby vzťahovať aj na nefinančné protistrany. Nariadenie totiž predpokladá, že nefinančné protistrany používajú OTC zmluvy s cieľom kryť sa proti obchodným rizikám, ktoré priamo súvisia s ich obchodnou činnosťou alebo činnosťou podnikového financovania. Pri určovaní, či sa zúčtovacia povinnosť vzťahuje aj na nefinančnú protistranu, sa preto vychádza z dvoch kritérií: na jednej strane sa posudzuje účel, na ktorý nefinančná protistrana používa OTC zmluvy a na strane druhej sa vychádza z rozsahu expozícií protistrany, ktoré má v týchto nástrojoch. V prípade, že nefinančná protistrana nadobudne pozície v OTC zmluvách a tieto pozície prevyšujú tzv. zúčtovaciu prahovú hodnotu, je jej povinnosťou bezodkladne oznámiť túto skutočnosť ESMA a príslušnému orgánu dohľadu v členskej krajine EÚ. Protistrana následne začne podliehať zúčtovacej povinnosti (vrátane príslušných budúcich zmlúv), a to až do štyroch mesiacov od vzniku zúčtovacej povinnosti. Ak ale nefinančná protistrana, ktorá začala podliehať zúčtovacej povinnosti, zároveň preukáže národnému dohľadovému orgánu, že jej pohyblivá priemerná pozícia za tridsať pracovných dní neprekračuje zúčtovaciu prahovú hodnotu, nebude podliehať zúčtovacej povinnosti.¹⁴

Na záver je vhodné poznamenať, že protistrana, ktorá je stranou OTC zmluvy, podlieha zúčtovacej povinnosti a na tento účel sa stáva buď zúčtovacím členom, klientom, alebo sa môže dohodnúť aj na forme iného, tzv. nepriameho zúčtovacieho mechanizmu so zúčtovacím členom, a to za predpokladu, že sa týmto mechanizmom nezvýši riziko protistrany a dosiahne sa zabezpečenie aktív a pozícií protistrany. Nariadenie okrem uvedenej zúčtovacej povinnosti ukladá protistrane a tiež samotnej centrálnej protistrane aj ohlasovaciu povinnosť voči archívu obchodných údajov. Archív je novovytvorený subjekt, ktorý musí byť právnickou osobou a musí mať sídlo v EÚ, pričom jeho licenčnú a dohľadovú činnosť zabezpečuje ESMA. Úlohou archívu bude zbieranie údajov o každej OTC zmluve, ktorú uzatvorili protistrany a centrálna protistrana.

Nová európska smernica o sprostredkovaní v poisťovníctve

Ing. Dana Gergelyová
Národná banka Slovenska

Po desiatich rokoch účinnosti aktuálnej smernice upravujúcej sprostredkovanie v oblasti poisťovníckych produktov¹ uzrie v blízkej budúcnosti svetlo sveta jej nová verzia. Očakávať môžeme reguláciu rozsiahlejšiu a striktniejšiu, s ohľadom na slovenskú úpravu finančného sprostredkovania by však dopad novej smernice na naše subjekty mal byť vo väčšine oblastí minimálny. Na území Slovenskej republiky už takmer štyri roky platí legislatíva ustanovená zákonom č. 186/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve, ktorá rešpektovala v tom čase najvyššie európske štandardy udávané smernicou MiFID².

Súčasná smernica o sprostredkovaní poistenia (IMD1) priniesla v roku 2002 prvú jednotnú európsku reguláciu sprostredkovania poisťovníckych produktov a zaistenia. Ide o nie príliš rozsiahly právny predpis, ktorý sa podrobnejšie dotýka len vybraných oblastí výkonu sprostredkovateľskej činnosti. Členským štátom tak bola vo veľkej miere ponechaná voľná ruka pri jej implementovaní do národných legislatív, t. j. uplatňuje sa požiadavka *minimálnej harmonizácie*. Takýto prístup je dôsledkom najmä výrazne odlišného historického vývoja jednotlivých trhov s poisťovníckymi produktmi v rámci Európy.

Potreba zohľadnenia praktických skúseností získaných z aplikácie IMD1, ako aj snaha o väčšiu harmonizáciu a postupné vytvorenie tzv. *level playing field* v oblasti sprostredkovania produktov na celom finančnom trhu – predovšetkým približovanie požiadaviek kladených na poisťovníckych sprostredkovateľov s požiadavkami na sprostredkovateľov podľa smernice MiFID – vyústili do návrhu úplne novej smernice upravujúcej sprostredkovanie poisťovníckych produktov a zaistenia (IMD2).

Prvý návrh textu smernice IMD2 zverejnila Európska komisia začiatkom júla tohto roku. V porovnaní s doterajšou reguláciou sa rozsah pôsobnosti navrhovanej úpravy výrazne rozširuje. Ambíciou je regulovať nielen sprostredkovanie poistenia, ako ho poznáme doteraz. Nová regulácia má pokrývať všetky distribučné kanály, teda aj priamy predaj. Vzťahovať sa má tiež na profesionálnu správu poisťovníckych udalostí a ich likvidáciu, čiže na činnosti, ktoré sú z pôsobnosti súčasnej právnej úpravy explicitne vylúčené. Regulovanými sa tak stanú mnohé fyzické osoby a firmy, ktorých činnosť špecifickej regulácii zatiaľ nepodlieha. Navrhnutý režim regulácie predpokladá najmä splnenie registračných požiadaviek vo vzťahu k príslušným orgánom dohľadu.

Sohľadom na vytváranie podmienok rovnakého zaobchádzania pri distribúcii poisťovníckych produktov ako takej, a tiež v záujme identickej úrovne ochrany klienta bez vplyvu zvoleného distribučného kanála, hodnotíme snahu o takto koncipovanú reguláciu vysoko pozitívne. Na druhej strane je v tejto súvislosti potrebné v návrhu smernice vy-

riešiť viacero technických nezrovnalostí. Kľúčová je najmä definícia samotného sprostredkovania poistenia. V súčasnom návrhu okrem doterajších činností pokrýva tak priamy predaj, ako aj profesionálnu správu poisťovníckych zmlúv a ich likvidáciu. Takúto koncepciu považujeme za pomerne problematickú a zbytočne mäťúcu.

Ďalšia zmena súvisiaca s rozširovaním pôsobnosti smernice IMD sa dotkne cestovných kancelárií ako spoločností distribujúcich cestovné poistenie. Tieto firmy budú po novom regulované, aktuálny návrh však počíta s uplatňovaním miernejšieho režimu v porovnaní so subjektmi vykonávajúcimi sprostredkovanie ako hlavnú podnikateľskú činnosť.

Za predpokladu splnenia niektorých vymedzených podmienok (napríklad výška ročného poisťovníckeho maximálne v sume 600 eur) by sa smernica nemala uplatňovať na sprostredkovanie poistenia viažuceho sa k ponúkanému tovaru; výnimka sa však neuplatňuje pri ponuke služby. Klasickým príkladom môže byť predaj poistenia proti poškodeniu okuliarov zakúpených v optike. Predajca okuliarov by v tomto prípade nepodliehal regulácii.

Zmeny sa očakávajú aj v informačnom balíku, ktorý bude sprostredkovateľ, resp. priamy poskytovateľ, povinný dať klientovi k dispozícii pred uzatvorením poisťovníckej zmluvy. Najvýznamnejšia sa týka povinného zverejňovania provízie, teda odmeny sprostredkovateľa od nadriadeného subjektu alebo priameho distribútora za výkon činnosti. Táto požiadavka sa má uplatňovať aj pri priamom predaji. Od prebiehajúcich diskusií sa očakáva vyriešenie viacerých sporných otázok, napríklad vyčíslenie odmeny zamestnanca priameho distribútora za predaj produktu, keďže táto býva väčšinou zahrnutá v jeho pravidelnom príjme. Pre produkty neživotného poistenia sa navrhuje 5-ročné prechodné obdobie, počas ktorého bude klient s výškou odmeny sprostredkovateľa oboznamovaný len *na vyžiadanie*.

Ďalšou novinkou je regulácia predaja poisťovníckeho produktu ponúkaného ako súčasť balíka služieb. Spotrebiteľ musí byť informovaný, že jednotlivé produkty môžu byť zakúpené aj samostatne, pri-

¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/92/ES z 9. decembra 2002 o sprostredkovaní poistenia.
² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/39/ES z 21. apríla 2004 o trhoch s finančnými nástrojmi.

čom poskytnutý musí byť aj cenník jednotlivých položiek v balíku.

Dodatočná ochrana spotrebiteľa sa aplikuje pri produktoch investičného poistenia. Špecifické pravidlá sa týkajú identifikácie a manažovania konfliktu záujmov a taktiež rozsiahlejších informačných povinností. Na osobu poskytujúcu nezávislé odborné poradenstvo o poistných produktoch sa vzťahuje zákaz prijímať poplatky, provízie a iné peňažné výhody od tretej strany v súvislosti s poskytovaním služby zákazníkovi. Táto požiadavka je plne v súlade s už zavedenou slovenskou úpravou finančného poradenstva.

Pre viacero oblastí návrh smernice počíta s prijatím tzv. *delegovaných aktov*, ktoré upresnia a bližšie vysvetlia aplikáciu jednotlivých ustanovení v praxi. Vzhľadom na doterajšie ohlasy členských štátov je vysoko pravdepodobné, že požiadavka minimálnej harmonizácie sa bude uplatňovať aj v prípade IMD2.

Návrh smernice IMD2 bude v najbližšom období predmetom rokovania Európskej rady (členských štátov) a Európskeho parlamentu. Na základe triológu týchto dvoch inštitúcií a Európskej komisie bude vytvorený návrh konečnej podoby smernice IMD2. K jej schváleniu by malo dôjsť v roku 2013. Dátum pre transpozíciu do národných legislatív zatiaľ nebol navrhnutý.

tím tzv. *delegovaných aktov*, ktoré upresnia a bližšie vysvetlia aplikáciu jednotlivých ustanovení v praxi. Vzhľadom na doterajšie ohlasy členských štátov je vysoko pravdepodobné, že požiadavka minimálnej harmonizácie sa bude uplatňovať aj v prípade IMD2.

RECENZIA

JOZEF MEDVEĎ A KOLEKTÍV BANKY – TEÓRIA A PRAX

Vydavateľstvo Sprint
dva, 2012, 576 strán

Kolektív autorov pod vedením prof. Ing. Jozefa Medveďa, PhD., prezentuje vysoko teoreticky, racionálne i pragmaticky spracovanú monografiu z oblasti bankovníctva, zameranú na ťažiskové témy komerčného bankovníctva, s prepojením na centrálné bankovníctvo.

Bankovníctvo má svoj racionálny základ v obchodovaní so širokým spektrom špecifických finančných produktov a služieb, ich efektívnej realizácii, pri optimálnom zladení ponuky banky a požiadaviek klientov. Bankovníctvo je permanentne sa vyvíjajúcou oblasťou v teórii i v praxi, determinovanou ekonomickými zákonitostami, trhovými vplyvmi a regulačnými zásahmi. Prirôdzene ho akceptujeme, optimalizujeme v danej ekonomickej realite a permanentne ho zdokonaľujeme a motivujeme k efektívnemu fungovaniu so synergickým efektom.

Ambíciou monografie je akceptovať a prezentovať uvedené skutočnosti, predostrieť čitateľom odborný exkurz do bankovníctva, stručným pohľadom na jeho vývoj, a poskytnúť systematizované informácie z oblasti obchodnej činnosti komerčného bankovníctva. Obsahuje logický sled odborných poznatkov, ktorý umožní čitateľom nielen strohý pohľad na bankové operácie, ale pomôže im pochopiť logiku bankových obchodov, poznať ich štruktúru a význam a pochopiť podstatu bankového podnikania v jeho samotnej podstate a v súvislostiach.

Rozhodujúca časť monografie je zameraná na komerčné bankovníctvo, na výklad a analýzu bankových produktov a služieb, aktívnych, pasívnych i neutrálnych bankových obchodov, procesov platobného styku a ich manažment. Záber a význam komerčného bankovníctva je pre ekonomiku nenahraditeľný a jeho štúdium a poznanie je nevyhnutné nielen pre pracovníkov v danom sektore, ale pre každý podnikateľský subjekt a pre každého občana.

Monografia splňa túto ambíciu, obsahuje teoretické i praktické poznatky v sumarizovanej a systemizovanej podobe. Konsolidovaný bankový sektor, bankové regulatórium, poslanie, vízie,

trendy a podrobná analýza štruktúry obchodov komerčného bankovníctva sú synchronizované v obsahu, pravidlách, procesoch i nástrojoch. Táto skutočnosť je jednoznačne základnou myšlienkou monografie.

Osobitný prínos autorov vidím v tom, že okrem základných tém komerčného bankovníctva veľmi správne akcentujú ťažiskové procesy súčasného bankovníctva (analýza a manažment rizík, stratégia v komerčných bankách, bankový marketing). Ďalším pozitívom je komplexnosť spracovania problematiky komerčného bankovníctva v štruktúre aj v rozsahu. Z hľadiska účelu publikácie je jej obsah vyvážený. Sú tu podané nielen základy bankovníctva, ale z hľadiska praxe aj analýza procesov bankových obchodov. Zvlášť je to dôležité pri pragmatickom chápaní fungovania, pri simulovaní bankových obchodov komerčnej banky.

Ani v tak rozsiahlom diele nie je možné zachytiť a analyzovať všetky jeho parciálne súčasti. Špecifické oblasti bankových činností, špecifické obchodné transakcie, postupy a procesy, ako napr. privátne, investičné bankovníctvo, manažment aktív a pasív banky, controlling, oblasť bankovej obchodnej politiky, sú špecifickým obsahom predurčené na osobitné spracovanie.

Predložená monografia je významnou teoreticko-praktickou pomôckou, výborným odborným a študijným materiálom, ktorý ponúka čitateľom veľmi komplexný pohľad na problematiku komerčného bankovníctva a bankárom ponúka prehĺbiť si svoje vedomosti, systematizovať ich, chápať bankové podnikanie vo viacerých dimenziách, vnímať komerčnú banku v širokom kontexte bankových obchodov, procesov a vzťahov.

Publikácia prezentuje kvalifikovaný pohľad na spracovanú problematiku, predstavuje logicky, didakticky a obsahovo prepojený celok, so zvýraznením hlavných oblastí a abstrahovaním od menej podstatných súvislostí. Je spracovaná pragmaticky a transparentne. Je vhodná jednak pre špecifickú komunitu v oblasti vedy i teórie, pre študentov bankovníctva, ako aj pre širšiu odbornú verejnosť.

Ing. Jozef Porvazník, PhD.
Slovenská sporiteľňa, a. s.

V bratislavskom vydavateľstve IRIS bola v marci 2012 publikovaná monografia *Bankový manažment a marketing I.* Ide o publikáciu kolektívu autorov, z ktorých väčšina pracuje na Národohospodárskej fakulte Ekonomickej univerzity v Bratislave – doc. Ing. Mária Klimiková, PhD. ako vedúca autorského kolektívu, odborníčka na bankový manažment a marketing a platobný styk, Ing. Mária Schwarzová, PhD., odborníčka na bankovníctvo a bankové účtovníctvo s dlhoročnou bankovou praxou, Ing. Martin Vovk, PhD., ktorého špecializáciou je rovnako bankovníctvo, Ing. Jana Taškova, odborníčka z oblasti bankovej praxe, a Anna Sabolová, doktorandka na Katedre bankovníctva a medzinárodných financií NHF EU v Bratislave.

Bankový manažment pokrýva celý systém riadenia banky. Proces riadenia banky nefunguje izolovane, vyvíja sa a reaguje na vývoj ekonomiky a finančných trhov a na tendencie vo svetovom bankovníctve. Problematika obsiahnutá v monografii je veľmi aktuálna a charakteristická zmenou legislatívnych noriem, implementáciou pravidiel bankového dohľadu EÚ a vplyvmi opatrení Národnej banky Slovenska.

Bankový sektor zaznamenáva v súčasnosti viaceré negatívne tendencie. Dôležitým faktorom ovplyvňujúcim vývoj komerčných bánk v poslednom období bol externý vývoj, finančná kríza a dlhová kríza v eurozóne. Banky pocítili tento vývoj priamo, ale aj nepriamo nárastom neistoty v reálnej ekonomike. Ako každý podnikateľský subjekt zameraný na maximalizáciu svojho zisku aj banky pôsobia v konkurenčnom prostredí, preto neustále hľadajú nové možnosti racionalizácie svojej činnosti. Bankový manažment systematicky identifikuje vonkajšie prostredie a jeho negatívne vplyvy a hľadá na základe analýzy vhodné riešenia.

Monografia *Bankový manažment a marketing I.* sa zaoberá hlavne témami charakteristickými veľkými zmenami a súčasnými trendmi v unifikácii nástrojov a metód v podmienkach EÚ a Slovenskej republiky.

Publikácia je rozčlenená do ôsmich kapitol. Úvodná kapitola vymedzuje systém riadenia komerčnej banky a finančný systém riadenia. Druhá kapitola sa následne venuje jednotlivým zložkám finančného systému riadenia banky, a to controllingu, reportingu a definovaniu základných hodnotových ukazovateľov banky. Zameriava sa tiež na analýzu ziskovosti a alokáciu nákladov komerčnej banky.

Obsahom tretej kapitoly je strategické riadenie a plánovanie, ktorých význam v súčasnosti opäť získava na dôležitosť. Kapitola v závere uvádza metódy analýzy vnútorného a vonkajšieho prostredia komerčnej banky.

Štvrtá kapitola publikácie sa venuje riadeniu rizík banky v súvislosti s uplatňovaním medzinárodných účtovných noriem. Banky majú povin-

nosť dodržiavať požiadavky regulátora a obmedzenia týkajúce sa primeranosti vlastných zdrojov, úverovej angažovanosti voči svojim klientom, požiadavky likvidity a zatriedovania úverov a podsúvahových záväzkov. Banky sa snažia optimalizovať riadenie rizík, pričom sa zameriavajú na dosahovanie čo najvyššej kvality aktív a plánovaného výsledku hospodárenia.

Piata kapitola je zameraná na finančné vykazovanie v bankách v súvislosti s potrebou jeho posilnenia v podmienkach súčasnej finančnej krízy a na uplatňovanie medzinárodných účtovných štandardov v slovenskom bankovom sektore. Zavedenie a uplatnenie nového medzinárodného štandardu pre finančné vykazovanie IFRS 9 – Finančné nástroje a dopady jeho vplyvu sú predmetom analýzy bánk, rovnako ako aj jeho vplyv na stanovenie vnútorného kapitálu banky a následne na výsledok hospodárenia banky.

Súčasťou procesu riadenia sú kontrolné procesy, teda spätná väzba. Kontrolné procesy v bankovníctve zahŕňajú tri úrovne. Prvou úrovňou je prirodzená súčasť riadiaceho procesu v zmysle zásady „kto riadi, ten kontroluje“, druhou je tzv. fyzická kontrola. V závislosti od organizačnej štruktúry banky môže byť fyzická kontrola doplnená o ďalšie oblasti kontroly. Špecifické postavenie má v bankovníctve tretí typ kontrolných procesov, a to interný audit, ktorý je obsahom šiestej kapitoly spolu s vnútornou kontrolou v bankách.

Ďalšia kapitola monografie sa zameriava na dodržiavanie legislatívnych noriem, štruktúru dohľadu a reguláciu zo strany Národnej banky Slovenska. Pozornosť sa venuje úlohe centrálnej banky ako regulátora bankového sektora, medzinárodnej spolupráci v oblasti dohľadu a tiež Európskeho systému finančného dohľadu.

Záverečná kapitola monografie sa zaoberá ochranou vkladov klientov banky, zdôrazňuje význam ochrany spotrebiteľa na finančnom trhu, zabezpečenie banky voči neschopnosti splácať svoje záväzky, keďže banky podnikajú najmä s cudzími zdrojmi. Autori zdôrazňujú nevyhnutnosť spolupráce komerčnej banky s inštitúciami zriadenými na ochranu klientov.

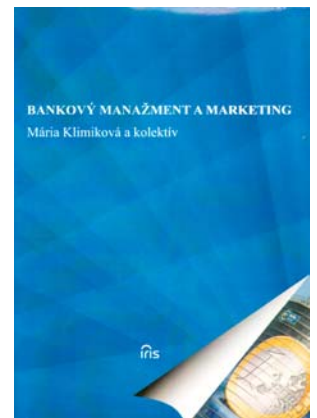
Plánovaná II. časť publikácie bude zameraná na problematiku bankového marketingu, interných a externých analýz banky, riadenie rizík, riadenie rezerv, manažérske účtovníctvo a manažérske informačný systém.

Monografia *Bankový manažment a marketing I.* je určená ako vhodný študijný materiál študentom ekonomických fakúlt univerzít a vysokých škôl, ale zároveň aj záujemcom z oblasti bankovej praxe. Pozitívom monografie je skutočnosť, že väčšina autorov pracovala, resp. v súčasnosti pracuje v komerčných bankách.

Ing. Viera Malacká, PhD.
Ekonomická univerzita v Bratislave

MÁRIA KLIMIKOVÁ A KOLEKTÍV BANKOVÝ MANAŽMENT A MARKETING I.

IRIS – Vydavateľstvo
a tlač, s. r. o.
Bratislava 2012,
364 strán

A

I

B

MAIN FACTORS BEHIND FINANCIAL STABILITY IN SLOVAKIA IN THE FIRST HALF OF 2012

Ján Klacso, Štefan Rychtárik, Národná banka Slovenska

The importance of financial stability has recently been ever stronger supported by current developments in the euro area. Unsustainable public debts and weak economic growth in combination with the lack of capital and liquidity in many European banking groups have created a vicious circle, with no obvious solutions. Financial stability in Slovakia should thus be interpreted in these circumstances. The main threats to financial stability can be simplified in four categories. First is the credit risk of enterprises and households determined by weakening economic conditions. Taking into account high capital levels and appropriate provisioning, this risk seems manageable by banks. The second factor could be the concentration of the Slovak government bonds in banks' books, when, as a result, even lower price volatility may lead to material revaluation losses. This risk can be viewed as largely mitigated through holding a high portion of these bonds in the HTM portfolio. The third and more dangerous factor is declining profitability jeopardised by a weaker loan market, growing competition and fiscal policy measures. Finally, the last risk category stems from a combination of the prevailing foreign ownership of the domestic banking sector and the strong ideological regulatory pressure from the European Commission focused on large European banking groups, which systematically underestimates the importance of national banking sectors and their stability. (p. 2)

A BANKING UNION AND A SINGLE SUPERVISORY MECHANISM

Mgr. Júlia Čillíková, JUDr. Peter Pénzeš, LL.M. PhD., Národná banka Slovenska

On 1 January 2011, the European System of Financial Supervision (ESFS) became reality in the EU. The ESFS has been established to improve co-operation among the supervisory authorities in the EU Member States, strengthen supervision of cross border groups and develop a set of uniform European rules applicable to all financial institutions in the internal market (the single rule book). Day-to-day supervision of financial market participants has been left to the national level. In mid-2012, on the backdrop of persistent financial and economic crisis, the European Council called for the creation of a banking union, which is likely to lead to the centralization of day-to-day supervision in the euro area. This article provides a brief analysis of the published proposal. (p. 8)

THE ECB'S COMPETENCES IN THE AREA OF REGULATION AND PRUDENTIAL SUPERVISION OF FINANCIAL INSTITUTIONS PRIOR TO THE PROPOSED ESTABLISHMENT OF A BANKING UNION

JUDr. Peter Pénzeš, LL.M. PhD., Národná banka Slovenska

The European Central Bank (ECB) is primarily vested with the monetary policy powers. In addition, the European law attributes limited competences to the ECB in the field of regulation and supervision of financial institutions as well. The aim of this article is to briefly analyse the current ECB powers related to prudential supervision of financial market intermediaries and discuss initiatives put forward in 2009 to extend these powers. Finally, it summarises the arguments that have been presented in favour and against such a solution. (p. 11)

THE CURRENT SITUATION OF THE NEW CRD IV/CRR APPROVAL PROCESS

Matej Krčmár, Národná banka Slovenska

The article describes the current process of the preparation of new banking regulation known as CRD IV/CRR. First, the article explains reasons for splitting regulation into a Directive and a Regulation, shows the process of the open-ended creation at the European level and considers the implementation process at the national level. In the second part of the

article, main reasons for the introduction of the Single Rule Book are mentioned as well as a shift of supervisory responsibilities from the national to the European level. At the end, the new concept of liquidity is described from the perspective of a national supervisor, showing both its pros and cons. (p. 14)

FIT AND PROPER REQUIREMENTS FOR PERSONS WITHIN SOLVENCY II

JUDr. Katarína Krajčovičová, Národná banka Slovenska

The Solvency II Directive in its Section on the System of Governance (Articles 42 and 43) stipulates the requirements of professional qualifications and good repute for persons who effectively run an insurance or reinsurance undertaking or a branch of a foreign insurance or reinsurance undertaking from other than an EU Member State, or have other key functions. More detailed provisions in this regard will be laid down by an implementing regulation in the form of an EU Regulation as well as Guidelines issued by the EIOPA. The Solvency II Directive allows these requirements to be provided in more detail by national legislation as well. The article deals with issues arising from the interpretation of the mentioned provisions and, based on discussions with the Slovak Ministry of Finance, their provision in the prepared new national law on insurance. (p. 18)

OUTSOURCING OF INSURANCE SERVICES

Mgr. Štefan Velčický, Národná banka Slovenska

The issue of insurance business outsourcing and its regulation by the Slovak law has undergone several changes. Since this topic has frequently been discussed by supervised entities as well as their supervisor Národná banka Slovenska, this article wants to convey a comprehensive view of legislative developments from the adoption of Act No 95/2002 Coll. on Insurance to the establishment of the new regulatory system of Solvency II. The article largely focuses on the potential impact of new Solvency II on the Slovak legal system in the light of its gradual implementation at the national level prepared in the European Union. Last but not least, the article deals with the proposed implementation rules of the Solvency II Directive which relate to the outsourcing of insurance services. (p. 20)

RECENT DEVELOPMENTS IN THE EU PENSION SAVINGS SECTOR

JUDr. Peter Pénzeš, LL.M. PhD., Národná banka Slovenska

In the last two years, the European Commission has initiated the review of the EU framework of occupational pension institutions that are most common in the UK, Ireland and the Netherlands. In Slovakia, the relevant directive has been transposed into the supplementary retirement savings legislation. The revision initiative has caused uproar in several Member States and among the industry. The article provides an overview of certain most contentious issues of this process. (p. 23)

NEW LEGAL REGULATION OF OTC DERIVATES ACCOUNTING

JUDr. Martin Šimkovič, PhD. Národná banka Slovenska

An increased interest in gambling on OTC derivatives or in speculations based on OTC contracts, as well as lacking legal regulation and related insufficient powers of national regulators, all have been shown in the recent adverse developments on financial markets. Typical for trading in this type of financial instruments is its untransparent character. This relates particularly to OTC contracts, which are specially tailored for customers and only contracting parties can access them due to their private law character. Taking into account the situation of the OTC derivatives trading, the European authorities have adopted new regulation of the accounting treatment of OTC contracts. It is aimed at compulsory accounting of all standardized OTC derivative contracts within the central counterparty. (p. 26)

Školenie učiteľov v rámci projektu Generácia Euro

V priestoroch Národnej banky Slovenska sa dňa 8. októbra 2012 uskutočnilo školenie učiteľov k stredoškolskej súťaži Eurosystemu s názvom Generácia Euro – Súťaž pre študentov. Pozvánku na školenie prijalo v rámci druhého ročníka súťaže 60 učiteľov gymnázií a stredných škôl z celého Slovenska. Učiteľom na školení prednášali experti NBS z oblasti výskumu a menovej politiky. Cieľom školenia bolo poskytnúť učiteľom informácie potrebné na podporu študentov v jednotlivých kolách súťaže, a to najmä pri vypracovaní eseje k rozhodnutiu o stanovení výšky základnej úrokovej sadzby Eurosystemu.

Súťaž sa oficiálne začína 1. novembra 2012. Od tohto dátumu sa môžu študenti zaregistrovať do prvého kvízového kola prostredníctvom internetovej stránky www.generaciaeuro.sk.

INFORMÁCIE O PROJEKTE GENERÁCIA EURO

Cieľom projektu Generácia Euro je zvýšiť povedomie o Európskej centrálnej banke a Eurosysteme vysvetlením ich úloh a aktivít. Je to príspevok Európskej centrálnej banky a národných centrálnych bánk k finančnému vzdelávaniu.

Cieľovou skupinou súťaže sú tímy 16- až 19-ročných študentov eurozóny. V rámci samotnej súťaže majú študenti možnosť nahliadnuť do záklisia rokovaní Rady guvernérov Európskej centrálnej banky a prijímania dôležitých rozhodnutí o úrokových sadzbách. Na finalistov súťaže čakajú hodnotné ceny, ktoré pre nich pripraví Národná banka Slovenska. Národní víťazi získajú cenu, ktorú si prevezmú z rúk prezidenta Európskej centrálnej banky vo Frankfurte nad Mohanom.

Foto: Igor Plávka

